

Addysg, pobl ifanc a chenedlaethau'r dyfodol Papur briffio

Rhagfyr 2025

Senedd Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl. Mae'r Senedd, fel y'i gelwir, yn deddfu ar gyfer Cymru, yn cytuno ar drethi yng Nghymru, ac yn dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r ddogfen hon ar wefan y Senedd:
ymchwil.senedd.cymru

Gellir cael rhagor o gopïau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Senedd Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1SN

X: **[@SeneddYmchwil](https://twitter.com/SeneddYmchwil)**
Ymchwil y Senedd: **ymchwil.senedd.cymru**
Tanysgrifiwch: **[Cylchlythyr](https://www.gov.wales/cylchlythyr)**

© **Hawlfraint Comisiwn y Senedd Cymru 2025**

Ceir atgynhychu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhychu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn y Senedd Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Addysg, pobl ifanc a chenedlaethau'r dyfodol

Papur briffio

Rhagfyr 2025

Authors:

Michael Dauncey, Dr Thomas Morris, Andrew Minnis, Gareth Thomas a Sian Thomas

Mae'r Pwyllgor Craffu ar Waith y Prif Weinidog yn cynnal sesiwn ar 11 Gorffennaf 2025 gydag Eluned Morgan AS, y Prif Weinidog, yn canolbwyntio ar faterion ynghylch addysg, pobl ifanc, a chenedlaethau'r dyfodol.

Mae'r briff hwn yn nodi gwybodaeth gefndir berthnasol a rhai o'r Materion allweddol y gallai'r Pwyllgor eu trafod.

Contents

1. Cyflwyniad	1
2. Pedair blaenoriaeth y Prif Weinidog	1
3. Addysg	3
Cyllid ar gyfer blaenoriaethau addysg Llywodraeth Cymru.....	4
Dyraniadau yn y gyllideb ddrafft.....	4
Cyrhaeddiad dysgwyr	5
Deilliannau Cyfnod Allweddol 4 (TGAU).....	5
Deilliannau Safon Uwch.....	10
Asesiadau personol (Blynyddoedd 2 i 9).....	11
Gwella ysgolion a'r 'genhadaeth genedlaethol' i godi safonau	14
Y symudiad i ffwrdd o weithio rhanbarthol i bartneriaethau sy'n seiliedig ar awdurdodau lleol.....	14
Arsylwadau Estyn	15
Diwygio Anghenion Dysgu Ychwanegol.....	16
Presenoldeb ac ymddygiad disgyblion	18
Absenoldeb parhaus.....	19
Ymddygiad.....	21

4. Pobl ifanc y tu hwnt i oedran ysgol gorfodol22

Addysg ôl-16.....	22
Cyrchfannau o Flwyddyn 11.....	22
Cyfraddau cyfranogiad mewn addysg uwch ac addysg bellach.....	22
Heriau ariannol ar gyfer addysg bellach ac uwch.....	23
Cyfraddau pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET) a chymorth cyflogaeth	24
Cyfraddau NEET.....	24
Y Warrant i Bobl Ifanc	25
Prentisiaethau.....	27
Trosolwg cyffredinol o brentisiaethau	27
Prentisiaethau adeiladu	28
Prinder sgiliau a buddsoddiad yn yr economi.....	30
Sectorau blaenoriaeth a sgiliau	30
Swyddi gwyrdd a hyfforddiant.....	31
Uwchgynhadledd buddsoddi	31
Y Gronfa Twf Lleol	32

5. Gwaith ieuencid33

6. Future generations and children's rights34

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru).....34

Adolygiad ôl-ddeddfwriaethol o'r Ddeddf.....35

Adrodd ar gynnydd: goblygiadau i bobl ifanc.....35

 Cynnydd tuag at gyrraedd Dangosyddion Cenedlaethol36

 Asesiad Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol o gynnydd36

Y Comisiynydd Plant.....37

1. Cyflwyniad

Ar **12 Rhagfyr 2025**, mae'r Pwyllgor Craffu ar Waith y Prif Weinidog yn craffu ar waith y Prif Weinidog, Eluned Morgan AS ar faterion sy'n ymwneud ag addysg, pobl ifanc a chenedlaethau'r dyfodol.

Cynhaliodd y Pwyllgor **sesiwn gyda'r Prif Weinidog ym mis Gorffennaf ar gyflawniad Llywodraeth Cymru**, i nodi bron i flwyddyn ers i Eluned Morgan AS ymgymryd â'i swydd. Roedd safonau addysgol yn un o'r **meysydd yr oedd y Pwyllgor yn bwriadu craffu arnynt**, ond **methodd â gwneud hynny oherwydd cyfyngiadau amser. Ysgrifennodd y Pwyllgor** at y Prif Weinidog gyda nifer o gwestiynau yn ymwneud ag addysg a derbyniodd **ymateb ym mis Medi**. Roedd y cwestiynau hyn yn canolbwyntio ar:

- unrhyw dystiolaeth bod safonau addysgol yn gwella;
- trefniadau gwella ysgolion a'r Rhaglen Bartneriaeth Gwella Ysgolion;
- presenoldeb ac ymddygiad disgyblion;
- anghydraddoldebau mewn cyrhaeddiad (y 'bwlch cyrhaeddiad'); ac
- Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)

Penderfynodd y Pwyllgor ganolbwyntio ar addysg yn ei sesiwn thematig nesaf fel rhan o thema ehangach sy'n cynnwys opsiynau a chyfleoedd ar gyfer pobl Ifanc sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol, a'r agenda ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

2. Pedair blaenoriaeth y Prif Weinidog

Un o'r materion a drafodwyd yn llythyr y Pwyllgor Craffu ar Waith y Prif Weinidog yn dilyn ei gyfarfod ar 11 Gorffennaf oedd cais am eglurhad ynghylch blaenoriaethau'r Prif Weinidog. Yn fuan ar ôl dod yn Brif Weinidog ym mis Medi 2024, gosododd Eluned Morgan AS **bedair blaenoriaeth** i'w llywodraeth. Yn ystod y **sesiwn ar 11 Gorffennaf**, dywedodd y Prif Weinidog ei bod wedi **newid geiriad y blaenoriaethau** i'w symleiddio ychydig a sicrhau ei bod mor hawdd â phosibl i bobl ddeall yr hyn roeddent yn ei wneud. Ychwanegodd eu bod nhw wedi pennu ffocws cliriach.

Roedd geiriad **cynnig Llywodraeth Cymru am ddadl yn y Cyfarfod Llawn ar 15 Gorffennaf** (ar Gyflawni Blaenoriaethau a Rhaglen Ddeddfwriaethol y Llywodraeth) yn nodi mai'r pedair blaenoriaeth nawr oedd: **gwell iechyd; mwy o swyddi; gwell trafnidiaeth; a mwy o gartrefi. Ysgrifennodd y Pwyllgor at y Prif Weinidog**.

gan ofyn iddi gadarnhau beth oedd ei phedair blaenoriaeth nawr ac a oedd y newidiadau o ran geiriad yn ymarfer symleiddio neu a oeddent yn cynrychioli newid mwy sylweddol o ran ffocws.

Cadarnhaodd **ymateb y Prif Weinidog (17 Medi 2025) nad yw'r pedair blaenoriaeth bellach yn cynnwys "hybu safonau mewn ysgolion a cholegau"**, yn wahanol i'r blaenoriaethau a gyhoeddwyd ym mis Medi 2024:

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ganolbwyntio ar y pethau hynny sy'n cael yr effaith fwyaf sef cyflawni Gwell Iechyd, Gwell Trafnidiaeth, Mwy o Gartrefi a Mwy o Swyddi. Mae'r blaenoriaethau hyn yn sicrhau ein bod yn rhoi sylw ychwanegol i wneud yn siŵr bod newid yn digwydd o ran y pethau hynny y mae pobl Cymru wedi dweud wrthyf sydd fwyaf pwysig iddynt. Yn ystod yr amser sy'n weddill ar gyfer y llywodraeth hon, mae'r blaenoriaethau yn ymwneud â chanolbwyntio ein hymdrechion ar gamau gweithredu y gallwn ni wirioneddol eu monitro a'u trawsnewid. Mae'n ymwneud â nodi newid gwirioneddol a neilltuo ymdrechion ychwanegol i sicrhau bod y gwaith cyflawni yn digwydd.

Fodd bynnag, ychwanegodd y byddai Llywodraeth Cymru yn **parhau i gyflawni ei Rhaglen Lywodraethu, a'i huchelgeisiau tymor hwy i wella safonau addysgol**, lliniaru effeithiau newid hinsawdd, cyflawni prosiectau seilwaith mawr a datblygu'r economi.

Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wedi cynnal yn ystod dwy sesiwn graffu diweddar gyda'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg (ar **6 Tachwedd** a **27 Tachwedd**) bod addysg yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, ni wnaeth hi sôn am y newid ym mlaenoriaethau'r Prif Weinidog.

Digwyddodd newid tebyg i un o'r blaenoriaethau eraill lle **nad yw'r elfennau 'gwyrdd' a 'chyflymu penderfyniadau cynllunio' o'r flaenoriaeth swyddi a thwf yn cael eu cynnwys yn benodol mwyach**. Mae'r tabl isod yn dangos geiriad blaenoriaethau'r Prif Weinidog fel y'u cyhoeddwyd ym mis Medi 2024 ac fel y'u symleiddiwyd yn haf 2025.

Tabl 1: Y pedwar blaenoriaeth a nodwyd gan y Prif Weinidog

Medi 2024	Haf 2025
<p>'Iechyd da' - lleihau amseroedd aros yn y Gwasanaeth Iechyd, gan gynnwys ar gyfer iechyd meddwl; a gwella mynediad at ofal cymdeithasol a gwasanaethau iechyd menywod</p>	<p>Gwell Iechyd</p>
<p>Swyddi gwyrdd a thwf - creu swyddi gwyrdd sy'n mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd ac yn adfer natur, gan sicrhau bod teuluoedd ar eu hennill; a chyflymu penderfyniadau cynllunio i dyfu economi Cymru</p>	<p>Mwy o Swyddi</p>
<p>Cyfle i bob teulu - hybu safonau mewn ysgolion a cholegau a darparu rhagor o gartrefi ar gyfer y sector rhent cymdeithasol, gan sicrhau bod pob teulu yn cael cyfle i lwyddo</p>	<p>Mwy o Gartrefi</p>
<p>Cysylltu cymunedau - trawsnewid ein rheilffyrdd a darparu gwell rhwydwaith bysiau; a thrwsio ein ffyrdd a grymu-so cymunedau lleol i benderfynu ar y terfyn cyflymder 20mya.</p>	<p>Gwell Trafnidiaeth</p>

Ffynonellau: Llywodraeth Cymru, "Ry'n ni wedi gwranddo, ry'n ni wedi dysgu ac ry'n ni'n mynd i gyflawni" - y Prif Weinidog yn cyhoeddi blaenoriaethau Llywodraeth Cymru, 17 Medi 2024; Llythyr oddi wrth y Prif Weinidog at y Pwyllgor Craffu ar Waith y Prif Weinidog, 17 Medi 2025

3. Addysg

Yn ddiweddar, mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wedi cynnal sesiynau gydag Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, Lynne Neagle AS, ar y canlynol:

- Gwella ysgolion a chyrhaeddiad dysgwyr (**6 Tachwedd 2025**); a
- Gweithredu diwygio'r cwricwlwm ac Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) (**23 Hydref 2025**).

Cyllid ar gyfer blaenoriaethau addysg Llywodraeth Cymru

Mae **Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wedi dweud** mai ei blaenoriaethau yw:

gwella **presenoldeb** a chodi lefelau cyrhaeddiad mewn **llythrennedd** a **rhifedd**, gyda chefnogaeth diwygiadau parhaus i'r **cwricwlwm** ac Anghenion Dysgu Ychwanegol (**ADY**). Wrth wraidd yr ymdrechion hyn mae ymrwymiad i hyrwyddo **llesiant** mewn ysgolion, sy'n sail i lwyddiant yr holl ddiwygiadau. [Ein pwyslais ni yw'r print trwm.]

Dyraniadau yn y gyllideb ddrafft

Yn ystod y gwaith o graffu ar Gyllideb Ddrafft 2026-27, **dywedodd yr Ysgrifennydd Cabinet wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg** ei bod wedi gwneud yr hyn a allai o fewn cyfyngiadau cyllideb dreigl o 2.2 y cant i ddiogelu'r blaenoriaethau y mae hi wedi'u gosod. Cyfeiriodd at y pwysau ar y sector addysg o ganlyniad i benderfyniad Llywodraeth Cymru i gyflwyno cyllideb dreigl i raddau helaeth. Roedd hi **hefyd yn glir** ynghylch ble yr hoffai wario arian ychwanegol pe bai addysg yn derbyn cyfran o'r £380 miliwn sydd heb ei ddyrannu ar hyn o bryd sydd ar gael i'w ddyrannu cyn i Gyllideb Derfynol 2026-27 gael ei chyflwyno ym mis Ionawr.

Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet y dylid blaenoriaethu cyllid craidd ar gyfer ysgolion drwy awdurdodau lleol. Ar 9 Rhagfyr, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bod wedi dod i **gytundeb gyda Phlaid Cymru** a fyddai'n galluogi pasio cyllideb 2026-27. Mae hyn yn cynnwys £113 miliwn yn ychwanegol ar gyfer llywodraeth leol, fydd yn gweld cynnydd cyffredinol o 4.5% i gynghorau, o'i gymharu â'r 2.7% a ddyrannwyd **dros dro**.

Mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu cyllid ychwanegol tuag at wella cyfraddau presenoldeb, gan ddyrannu £7 miliwn yn fwy yn 2025-26 ac, yn ychwanegol at hynny, £2.5 miliwn arall yng **Nghyllideb Ddrafft 2026-27**. Mae'r arian hwn yn cael ei wario ar Swyddogion Ymgysylltu â Theuluoedd, mentrau Ysgolion sy'n Canolbwyntio ar y Gymuned a gweithgareddau cyfoethogi ac ymgysylltu ychwanegol yn ystod gwyliau ysgol.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi rhoi rhaglenni cymorth cenedlaethol ar waith ar gyfer **llythrennedd** a **rhifedd**, gan ddyrannu £10 miliwn ar gyfer y meysydd hyn yn **2025-26** a £2 filiwn arall yn 2026-27 ar gyfer cefnogi'r rhain o fewn y Cwricwlwm i Gymru. Mae hefyd wedi cynyddu'r elfen 'Safonau Ysgolion' o Grant Addysg Awdurdodau Lleol £9 miliwn yng Nghyllideb Ddrafft 2026-27, gan gynyddu'r gwariant ar hyn i £178 miliwn.

Mae'r sector addysg yn gweithredu dau brif ddarn o ddeddfwriaeth a basiwyd yn y Senedd flaenorol: Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 a Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a Thribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 (gweler adran ddiweddar yn y briff yma). **Mae'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wedi craffu** ar weithredu'r diwygiadau hyn. Mae £5 miliwn ychwanegol yn 2026-27 ar gyfer cyflawni'r diwygiadau ADY, sy'n dilyn £10 miliwn a ddyrannwyd yn 2025-26.

O ran llesiant, mae yna **fframwaith statudol ar sefydlu dull ysgol gyfan ar gyfer llesiant emosiynol a meddyliol**, a lansiwyd yn 2021. Mae £670,000 ychwanegol i gefnogi cyflawniad yn erbyn y fframwaith hwn yng Nghyllideb Ddrafft 2026-27, gan ddod â chyllid i fyny i £7.3 miliwn o'r gyllideb Addysg a £7 miliwn o'r gyllideb Iechyd a Gofal Cymdeithasol.

Cyrhaeddiad dysgwyr

Mae **papur Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg** ar gyfer ei sesiwn ar 6 Tachwedd yn cynnwys gwybodaeth a data ar gyrhaeddiad dysgwyr (adran 3 o'i phapur). Nid yw'r briff hwn yn ceisio ailadrodd hynny ond, yn hytrach, darparu rhywfaint o 'werth ychwanegol' wrth ddadansoddi'r data a chyd-destun pellach.

Deilliannau Cyfnod Allweddol 4 (TGAU)

Mae'r dangosyddion perfformiad a ddefnyddir ar hyn o bryd yn rhai 'interim' oherwydd bod mesurau hirdymor newydd yn cael eu datblygu i alinio â'r Cwricwlwm i Gymru. Yn gynnar yn 2025, **ymgyngorodd Llywodraeth Cymru ar 'Fframwaith Dangosyddion yr Hawl i Ddysgu 14 i 16'**, i gefnogi adrodd yn erbyn yr hawl honno fel y nodir mewn **canllawiau statudol ar y cwricwlwm i bobl ifanc 14 i 16 oed**. Bydd mesurau perfformiad, sy'n cyd-fynd â'r Fframwaith Hawl i Ddysgu 14 i 16 yn cael eu defnyddio am y tro cyntaf yn haf 2027, gan gyd-fynd â'r garfan gyntaf i sefyll cymwysterau newydd a chwblhau Blwyddyn 11 o dan y Cwricwlwm i Gymru.

Mae pum prif fesur sydd wrthi'n cael eu defnyddio yn y cyfamser. Mae'r **sgôr pwyntiau capio 9** yn cymryd sgoriau cyfartalog dysgwyr, wedi'u capio ar 9 TGAU neu gymwysterau cyfatebol, gyda gofynion ar gyfer TGAU ym mhob pwnc llythrennedd, rhifedd a gwyddoniaeth. Rhoddir pwyntiau ar gyfer graddau TGAU ar sail ddisgynnol o A*-G (er enghraifft, mae pob A* yn werth 58 pwynt ac mae pob G yn werth 16 pwynt).

Defnyddir dangosyddion hefyd ar gyfer y pwyntiau cyfartalog ar draws y garfan gyfan, a gynhyrchir drwy ddefnyddio'r graddau cyfartalog a enillodd unigolion

mewn TGAU mewn cymwysterau ym mhob un o'r pynciau **llythrennedd, rhifedd a gwyddoniaeth**. Mae sgôr yn cael ei hadrodd hefyd ar gyfer perfformiad cyfartalog yn y **Dystysgrif Her Sgiliau**.

Mae Tabl 2 isod yn dangos y pwyntiau cyfartalog a gyflawnwyd gan yr holl ddisgyblion ym mhob un o'r dangosyddion hyn dros y blynyddoedd diwethaf. Mae Tabl 3 yn darparu data, sy'n edrych ar raddau TGAU gwirioneddol, yn hytrach na'r dangosyddion perfformiad.

Tabl 2: Dangosyddion perfformiad Cyfnod Allweddol 4 (pwyntiau cyfartalog a enillwyd gan bob disgybl)

	Sgôr Pwyntiau wedi'i Chapio 9	Sgôr pwyntiau llythrennedd	Sgôr pwyntiau rhifedd	Sgôr pwyntiau gwyddoniaeth	Sgôr pwyntiau Tystysgrif Her Sgiliau
2018/19	354.4	39.0	37.2	36.8	36.4
2022/23	358.1	39.7	37.1	36.9	31.6
2023/24	352.1	38.5	35.9	36.0	30.2
2024/25	354.3	38.6	36.0	35.8	29.0

Noder: Cafodd dangosyddion perfformiad eu hatal yn 2019/20, 2020/21 a 2021/22 oherwydd y pandemig.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, [Canlyniadau arholiadau Medi 2024 i Awst 2025](#), Tabl 1, 4 Rhagfyr 2025

Tabl 3: Canlyniadau TGAU ar gyfer disgyblion Blwyddyn 11 (pob pwnc)

% y cofrestrïadau fesul gradd

	A*-A	A*-C	A*-G
2015/16	20.8	71.9	98.9
2018/19	19.5	65.1	96.9
2019/20	26.0	74.9	99.4
2020/21	29.5	75.1	98.6
2021/22	25.9	70.1	96.6
2022/23	22.2	66.1	96.3
2023/24	19.8	63.8	96.1
2024/25	20.0	63.9	96.5

Nodiadau:

Ni chafwyd unrhyw arholiadau yn 2019/20 a 2020/21 a chafodd graddau eu dyfarnu a'u pennu gan ganolfannau (ysgolion) gyda goruchwyliaeth CBAC a Cymwysterau Cymru. Ailddechreuodd yr arholiadau yn 2021/22, er bod 2021/22 a 2022/23 yn 'flynyddoedd pontio' lle roedd y graddio yn fwy hael er mwyn trosglwyddo'n raddol yn ôl i'r lefelau a welwyd cyn y pandemig.

2015/16 yw'r flwyddyn gyntaf yn y gyfres ddata a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ac fe'i defnyddir yma fel blwyddyn gyfeirio. Defnyddir 2018/19 fel y flwyddyn olaf cyn y pandemig.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, [Canlyniadau arholiadau Medi 2024 i Awst 2025](#), Tabl 4a, 4 Rhagfyr 2025

Mae'r trefniadau dyfarnu gwahanol y bu'n rhaid eu rhoi ar waith yn ystod cyfnod y pandemig a'r blynyddoedd pontio yn golygu bod gwneud cymariaethau rhwng y blynyddoedd diwethaf yn anodd. Fodd bynnag, wrth gymharu'r canlyniadau diweddaraf â'r sefyllfa cyn y pandemig:

- Mae'r sgôr pwyntiau capio 9 a'r dangosyddion mewn Llythrennedd, Rhifedd a Gwyddoniaeth yn **eithaf tebyg yn 2025** i'r rhai cyn y pandemig yn 2019, er bod sgôr y Dystysgrif Her Sgiliau ychydig yn is.
- O edrych ar ddata TGAU, mae cyfradd graddau A*-A yn **eithaf tebyg yn 2025** i'r gyfradd cyn y pandemig yn 2019 ac ymhellach yn ôl i 2016, tra bod **graddau A*-C yn eithaf tebyg i 2019 ond yn llawer is na 2016** - wyth pwynt canran yn is yn 2025 nag yn 2016.

- Gweler **Trawsgrifiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg dyddiedig 6 Tachwedd 2025** (paragraffau 93-94) ar gyfer sylwadau'r Ysgrifennydd Cabinet dros Addysg yn hyn o beth.

Bylchau cyrhaeddiad

Er na all y data o amgylch cyfnod y pandemig ddweud llawer wrthym am berfformiad addysgol cymharol y system mewn blynyddoedd diweddar, gellir cynnal dadansoddiad o'r hyn a ddigwyddodd i gyrhaeddiad **perthynol** disgyblion difreintiedig a'u cyfoedion. Cymhwysedd i gael prydau ysgol am ddim yw'r procsi a ddefnyddir yn hanesyddol ar gyfer amddifadedd.

Mae Tabl 4 isod yn dangos beth ddigwyddodd i'r bwlch cyrhaeddiad TGAU prydau ysgol am ddim yn ystod y degawd diwethaf.

Tabl 4: Canlyniadau TGAU ar gyfer disgyblion Blwyddyn 11 yn ôl cymhwysedd i gael prydau bwyd am ddim (pob pwnc)

	% y cofrestrïadau fesul gradd								
	A*-A		A*-C		A*-C				
	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwah-aniaeth mewn pwyntiau canran	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwah-aniaeth mewn pwyntiau canran	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwah-aniaeth mewn pwyntiau canran
2015/16	8.0%	22.6%	14.6	50.0%	74.9%	24.9	96.6%	99.2%	2.4
2018/19	6.6%	21.4%	14.8	40.7%	68.8%	28.1	92.0%	97.7%	5.7
2019/20	10.7%	28.5%	17.8	53.6%	78.3%	24.7	98.1%	99.6%	1.5
2020/21	11.8%	33.2%	21.4	52.5%	79.8%	27.3	96.1%	99.1%	3.0
2021/22	9.9%	29.1%	19.2	47.1%	74.9%	27.8	91.4%	97.7%	6.3
2022/23	8.2%	24.9%	16.7	41.1%	70.9%	29.8	89.8%	97.5%	7.7
2023/24	7.4%	22.2%	14.8	39.6%	68.4%	28.8	89.7%	97.3%	7.6
2024/25	7.0%	22.3%	15.3	39.0%	68.3%	29.3	90.5%	97.6%	7.1

Nodiadau:

Ni chafwyd unrhyw arholiadau yn 2019/20 a 2020/21 a chafodd graddau eu dyfarnu a'u pennu gan ganolfannau (ysgolion) gyda goruchwyliaeth CBAC a Cymwysterau Cymru. Ailddechreuodd arholiadau yn 2021/22, er bod 2021/22 a 2022/23 yn 'flynyddoedd pontio' lle'r oedd y graddau'n fwy hael er mwyn cyflawni trosglwyddiad graddol yn ôl i lefelau cyn y pandemig.

2015/16 yw'r flwyddyn gyntaf yn y gyfres ddata a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ac fe'i defnyddir yma fel blwyddyn gyfeirio. Defnyddir 2018/19 fel y flwyddyn olaf cyn y pandemig.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, [Canlyniadau arholiadau Medi 2024 i Awst 2025](#), Tabl 5b, 4 Rhagfyr 2025

Mae'r bwlch cyrhaeddiad prydau ysgol yn gymharol debyg (er ychydig yn ehangach) yn 2025 i'r hyn a oedd cyn y pandemig yn 2019 ond, wrth edrych ymhellach yn ôl, mae **pedwar pwynt canran a hanner yn ehangach ar raddau A*-C nag yr oedd yn 2016, i'r graddau ei fod bellach bron yn 30 pwynt canran.**

Mae hyn er gwaethaf y ffaith bod mynd i'r afael â'r bwlch cyrhaeddiad wedi bod yn flaenoriaeth ers blynyddoedd lawer a bod Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi'n sylweddol yn y **Grant Datblygu Disgyblion** ers tua 2012 (£128 miliwn y flwyddyn ar hyn o bryd). Mae'r Grant Datblygu Disgyblion yn ychwanegu £1,150 at gyllidebau blynyddol ysgolion fesul plentyn cymwys – disgyblion sy'n gymwys i gael prydau bwyd am ddim neu sy'n derbyn gofal.

Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wrth y **Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 6 Tachwedd** ei bod hi'n siomedig ac yn rhwystredig iawn nad oedd mwy o gynnydd wedi'i wneud wrth leihau'r bwlch cyrhaeddiad.

Deilliannau Safon Uwch

Mae Tabl 5 isod yn dangos beth sydd wedi digwydd i ganlyniadau Safon Uwch dros y blynyddoedd diwethaf.

Tabl 5: Canlyniadau Safon Uwch ar gyfer myfyrwyr 17 oed ar ddechrau'r flwyddyn (Blwyddyn 13) (pob pwnc)

	<i>% y cofrestrïadau fesul gradd</i>		
	A*-A	A*-C	A*-E
2015/16	21.2	74.8	99.1
2018/19	25.5	76.7	99.3
2019/20	41.3	92.2	100.0
2020/21	49.0	90.6	100.0
2021/22	41.4	86.8	99.9
2022/23	34.2	80.5	99.5
2023/24	29.9	77.9	99.5
2024/25	29.9	78.6	99.6

Nodiadau:

Ni chafwyd unrhyw arholiadau yn 2019/20 a 2020/21 a chafodd graddau eu dyfarnu a'u pennu gan ganolfannau (ysgolion) gyda goruchwyliaeth CBAC a Cymwysterau Cymru. Ailddechreuodd arholiadau yn 2021/22, er bod 2021/22 a 2022/23 yn 'flynyddoedd pontio' lle roedd graddio yn fwy

hael er mwyn trosglwyddo'n raddol yn ôl i'r lefelau cyn y pandemig.

2015/16 yw'r flwyddyn gyntaf yn y gyfres ddata a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ac fe'i defnyddir yma fel blwyddyn gyfeirio. Defnyddir 2018/19 fel y flwyddyn olaf cyn y pandemig.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, **Canlyniadau arholiadau Medi 2024 i Awst 2025**, Tabl 7, 4 Rhagfyr 2025

Mae canlyniadau Safon Uwch yn 2025 yn **uwch nag yr oeddent cyn y pandemig yn 2019**, gyda graddfa'r **gwelliant hyd yn oed yn fwy dros gyfnod hwy**.

- Mae cyfran y disgyblion sy'n cyflawni graddau A*-A bedwar pwynt canran a hanner yn uwch nag yn 2019 a dau bwynt canran yn uwch ar raddau A*-C.
- Wrth edrych ymhellach yn ôl i 2016, mae cyfran y disgyblion sy'n cyflawni graddau A*-A bron naw pwynt canran yn uwch a bron pedwar pwynt canran yn uwch ar raddau A*-C.

Mae canlyniadau Safon Uwch yng Nghymru yn uwch nag yn Lloegr (yn gyffredinol ym mhob sector). Maent yn is nag mewn Academiâu neu ysgolion Rhydd yn Lloegr ond yn uwch nag ym mhob sefydliad addysg a ariennir gan y wladwriaeth gyda'i gilydd yn Lloegr.

- Mae'r **gyfradd A*-A o 29.9% yng Nghymru yn cymharu â 28.2% yn Lloegr yn gyffredinol; 25.2% ym mhob sefydliad addysg a ariennir gan y wladwriaeth yn Lloegr**; 23.1% mewn Academiâu; 31.3% mewn ysgolion Rhydd; 22.6% mewn ysgolion cyfun neu ganol uwchradd; 16.3% mewn ysgolion uwchradd modern / uwchradd; a 43.7% mewn ysgolion uwchradd dethol.
- Mae'r **gyfradd A*-C o 78.6% yng Nghymru yn cymharu â 77.7% yn Lloegr yn gyffredinol; 76.3% ym mhob sefydliad addysg a ariennir gan y wladwriaeth yn Lloegr**; 75.0% mewn Academiâu; 80.6% mewn ysgolion Rhydd; 75.2% mewn ysgolion uwchradd cyfun neu ganol; 64.8% mewn ysgolion uwchradd modern / uwchradd; ac 88.2% mewn ysgolion uwchradd dethol.
- O'r holl ranbarthau yn Lloegr, **dim ond Llundain a'r De-ddwyrain oedd â chanlyniadau Safon Uwch uwch** na Chymru ar A*-A ac A*-C. (Yr holl ystadegau o Dablau 10 ac 11 o **ddata Ofqual**.)

Asesiadau personol (Blynyddoedd 2 i 9)

Caiff **asesiadau personol** eu cymryd yn flynyddol gan ddisgyblion ym Mlynyddoedd 2 i 9 mewn darllen Saesneg, darllen Cymraeg, rhifedd (gweithdrefnol) a rhifedd (rhesymu). Fe wnaethant **esblygu o'r profion Darllen a Rhifedd**

Cenedlaethol, a gyflwynwyd yn 2013 fel rhan o'r **flaenoriaeth a roddwyd gan Lywodraeth Cymru ar lythrennedd a rhifedd** o fewn 'cynllun ugain pwynt' i ymateb i ganlyniadau siomedig Rhaglen Ryngwladol Asesu Myfyrwyr Cymru.

Yn unol ag egwyddor fabwysiedig Llywodraeth Cymru mai prif bwrpas asesu yw llywio addysgu a dysgu, yn hytrach nag ar gyfer atebolrwydd ysgolion, ni chaiff canlyniadau asesu personol eu cyhoeddi ar lefel ysgol nac awdurdod lleol. Fodd bynnag, dechreuodd Llywodraeth Cymru gyhoeddi data cyfanredol cenedlaethol ym mis Tachwedd 2023, a ddangosodd ostyngiad mewn lefelau darllen a rhifedd a oedd yn cyd-fynd â'r pandemig.

Mae'r **data diweddaraf (ar gyfer 2023/24)**, a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2025, yn defnyddio **2022/2023 fel blwyddyn gyfeirio** ar gyfer pob un o'r pedwar maes – rhifedd (gweithdrefnol), rhifedd (rhesymu), darllen Saesneg a darllen Cymraeg – ac mae'n cymharu blynyddoedd dilynol a blynyddoedd blaenorol 2018/19, 2020/21 a 2021/22 lle mae'r rhain ar gael. (Cafodd asesiadau personol ar-lein eu cyflwyno fesul cam ar wahanol adegau ar draws y pedwar parth. Beth bynnag, nid oes unrhyw ddata ar gyfer 2019/20 oherwydd ni chafodd asesiadau personol eu cymryd yn gyffredinol yn y flwyddyn honno oherwydd y pandemig.)

Mae'r data hwn yn mesur y lefel y mae carfannau (Blwyddyn 7, Blwyddyn 6 a Blwyddyn 9) arni o gymharu â'r un grŵp blwyddyn mewn blynyddoedd eraill o ran 'x' mis ar ei hôl hi neu ar y blaen. Mae'r brif gymhariaeth â 2022/23 fel y flwyddyn gyfeirio, er y gellir ei defnyddio hefyd i gymharu â blynyddoedd eraill yn y gyfres ddata.

- **Darllen Saesneg:** Mae'r gyfres ddata yn dechrau yn 2020/21. Roedd cyrhaeddiad disgyblion ar ei lefel isaf yn 2022/23, er bod cyrhaeddiad wedi adfer ers hynny gyda lefelau 2023/24 ym Mlwyddyn 3 yn uwch nag unrhyw flwyddyn arall. Mae'r cyrhaeddiad ym Mlynyddoedd 6 a 9 yn parhau i fod yn is nag yn 2020/21.
- **Darllen Cymraeg:** Mae'r gyfres ddata yn dechrau yn 2020/21. Fel gyda darllen Saesneg, roedd cyrhaeddiad ar ei lefel isaf yn 2022/23. Er bod rhywfaint o adferiad wedi bod ers hynny, mae cyrhaeddiad 2023/24 yn parhau i fod yn is nag yn 2020/21, yn enwedig ym Mlwyddyn 9.
- **Rhifedd (gweithdrefnol):** Mae'r gyfres ddata yn dechrau yn 2018/19. Mae'r cyrhaeddiad yn 2023/24 wedi cynyddu ers 2021/22 pan oedd ar ei isaf, er ei fod yn parhau i fod yn is nag yn 2018/19. Mae mwy o adferiad wedi bod ym Mlwyddyn 3 a Blwyddyn 6 nag ym Mlwyddyn 9.
- **Rhifedd (rhesymu):** Dim ond ers 2021/22 mae data ar gael, gan mai hwn oedd yr asesiad olaf i'w gyflwyno wrth gyflwyno'r broses yn raddol. Mae cyrhaeddiad

yn 2023/24 ar ei uchaf dros y cyfnod o dair blynedd ym Mlynnyddoedd 3 a Blynnyddoedd 6, ond mae cyrhaeddiad ym Mlwyddyn 9 ar ei isaf.

Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 6 Tachwedd ei bod wedi'i chalonogi gan y cynnydd y mae dysgwyr iau yn ei wneud, yn enwedig ym Mlwyddyn 3. Fodd bynnag, cydnabu nad oedd yr un cynnydd wedi bod ym Mlwyddyn 9. (Gweler [paragraffau 144-156](#) o'r trawsgrifiad ynghylch darllen a [paragraffau 190-204](#) ar gyfer rhifedd.)

Y dull o addysgu darllen yng Nghymru

Bu rhywfaint o ddadl ynglŷn â'r dull a argymhellir o ddysgu plant sut i ddarllen yng Nghymru. Mae hyn wedi canolbwyntio ar ai **'ffoneg synthetig systematig'** ddylai fod y brif dechneg, neu'r unig dechneg, ar gyfer dysgu sut i ddarllen. Gwnaeth Llywodraeth Cymru rywfaint o **newidiadau i rannau o'i chanllawiau statudol** ar y Cwricwlwm i Gymru ym mis **Ionawr 2025**, er mwyn ei gwneud "yn glir bod rhaid i addysgu ffoneg, yn systematig ac yn gyson, fod yn rhan allweddol o ddull dysgu darllen yn ein hysgolion". Roedd hefyd yn egluro canllawiau ar y defnydd o 'roi ciwiau' – yr arfer o ddefnyddio cyd-destun ac ymddangosiad gair o fewn brawddeg i gasglu/dyfalgu beth ydyw. Nid yw'r canllawiau yn "argymhell defnyddio lluniau i helpu dysgwyr i ddatgodi geiriau".

Yn ddiweddar, rhoddwyd sylw o'r newydd i'r ddadl yn dilyn **ymddiswyddiad** Elizabeth Nonweiler, Cadeirydd y Sefydliad Diwygio Darllen, o **Banel Llythrennedd. Arbenigol** Llywodraeth Cymru. Mewn **llythyr a gyhoeddwyd at yr Ysgrifennydd. Cabinet**, rhybuddiodd Ms Nonweiler fod **prosiect llythrennedd 'CAL:QN' ym Mhrifysgol Bangor, a gyhoeddwyd yn ddiweddar ac sy'n werth £8.2 miliwn**, yn cael ei arwain gan unigolion y mae'n amlwg nad ydynt yn cefnogi egwyddorion profedig ffoneg synthetig systematig. Dywedodd:

Synthetic phonics – teaching children to decode words by blending sounds – is backed by decades of research and proven success in *classrooms worldwide*. **I know of no reliable evidence** that shows other methods work better for teaching word reading, **nor that combining them with synthetic phonics works better**. [Ein pwyslais ni yw'r print trwm.]

Gofynnwyd i'r Ysgrifennydd Cabinet am y mater hwn yn y **Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 6 Tachwedd** pan ddywedodd fod y panel arbenigol yn cytuno bod **ffoneg yn rhan hollol allweddol** o addysgu darllen i blant. Ychwanegodd y **dylid defnyddio ffoneg synthetig systematig gydag ystod o ddulliau ychwanegol** o ddatblygu sgiliau llythrennedd ehangach, gan gynnwys rhuglder, geirfa, dealltwriaeth, yn enwedig i ddysgwyr sydd ag ADY. **Mae Estyn hefyd wedi**

dweud y dylid defnyddio cyfuniad o strategaethau darllen.

Mae disgwyl i'r panel gyflwyno adroddiad ac argymhellion i Lywodraeth Cymru ym mis Rhagfyr.

Gwella ysgolion a'r 'genhadaeth genedlaethol' i godi safonau

Y symudiad i ffwrdd o weithio rhanbarthol i bartneriaethau sy'n seiliedig ar awdurdodau lleol

Bu newidiadau diweddar i wasanaethau gwella ysgolion, yn dilyn **adolygiad o rolau a chyfrifoldebau partneriaid addysg a chyflwyno trefniadau i wella ysgolion** a gynhaliwyd gan yr Athro Dylan Jones (y cyfeirir ato fel **'adolygiad haen ganol'** fel arfer). Mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu **'Rhaglen bartneriaeth gwella ysgolion'**, gyda phartneriaethau awdurdodau lleol newydd yn cael eu datblygu i ddisodli'r consortia rhanbarthol o dan fodel a hyrwyddwyd gan adolygiad yr Athro Jones.

Mae'r erthygl hon gan Ymchwil y Senedd, dyddiedig Medi 2025, "**Beth sy'n digwydd i wasanaethau gwella ysgolion?**" yn rhoi mwy o fanylion, gan gynnwys tarddiad a hanes gweithio rhanbarthol a'r hyn a adroddodd yr adolygiad haen ganol. I grynhoi, sefydlwyd consortia rhanbarthol o 2013 ymlaen oherwydd pryderon ynghylch gallu awdurdodau lleol i wella addysg o dan y trefniadau a oedd yn bodoli. **Felly, roedd y consortia yn cael eu hystyried gan Lywodraeth Cymru am flynyddoedd lawer fel rhan fawr o'r ateb** i'r angen i wella addysg. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn teimlo nawr bod pethau wedi symud ymlaen a bod awdurdodau lleol mewn sefyllfa well nawr i arwain ar wella ysgolion. Mae'r baich yn ôl nawr yn weithredol, yn ogystal ag yn statudol (sydd wedi bod yn wir erioed), gydag awdurdodau lleol.

Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar **6 Tachwedd 2025 (paragraffau 12-94)**:

What I'd say is that the consortia were established in response to the issues that we faced in the system back in 2014, 2015. And they did make a significant contribution to support at that time, especially in respect of the new curriculum roll-out. The challenges we faced at that time were very different. We had multiple local authorities in special measures or other Estyn escalation. So, that was a system that helped us at that time. Obviously, a lot has changed now. We've had a range of new reforms, and what the review highlighted is that we needed a fresh approach to support our schools in the current climate. (...)

... I don't think we're going back to the same system. I think we're in a

very different place now to what we were before the consortia came in. As I said, local authorities were not in a strong position at all to lead this work back then. They have always had the statutory responsibility for school improvement. That is their legal duty.

Arsylwadau Estyn

Mae Prif Arolygydd Estyn yn cyhoeddi adroddiad blynyddol o'r hyn y mae Estyn wedi'i ganfod yn ystod y flwyddyn ddiwethaf yn ystod ei harolygiadau, gan roi ei harsylwadau am berfformiad y system addysg. Mae'r diweddaraf o'r rhain ar gyfer blwyddyn academaidd 2023/24. Mae'r **erthygl hon gan Ymchwil y Senedd** yn crynhoi'r hyn a adroddodd Brif Arolygydd Estyn, cyn y **ddadl yn y Cyfarfod Llawn ar 18 Mawrth 2025**.

Mae Estyn wedi cyhoeddi "**Mewnwelediadau Cynnar 2024/25**" fel diweddariad interim cyn cyhoeddi ei hadroddiad blynyddol 2024/25 ym mis Chwefror 2026. Yn y **Cyfarfod Llawn ar 22 Hydref**, croesawodd yr Ysgrifennydd Cabinet "negeseuon cadarnhaol" Estyn ynghylch lles, ennyn diddordeb dysgwyr, ADY ac arloesi yn y cwricwlwm.

Mae mewnwelediadau cynnar Estyn ynghylch **lleoliadau meithrin ac ysgolion cynradd yn gymharol gadarnhaol**, gyda phwyslais ar 'y rhan fwyaf' neu'r 'mwyafrif' o achosion lle mae'r ddarpariaeth yn dda. Lle mae angen i bethau wella, disgrifir mai mewn 'ychydig' neu 'leiafrif' o achosion y mae hyn. Er enghraifft, dim ond 16 o'r 207 o ysgolion cynradd a arolygwyd yn 2024/25 oedd yn y categori dilyniant (32 o 259 yn 2023/24).

Ysgolion uwchradd

Fodd bynnag, mae'r sefyllfa'n wahanol i **ysgolion uwchradd**. Mewn rhai agweddau allweddol ar addysgu a dysgu, mae Estyn yn nodi bod pethau'n mynd yn dda mewn 'lleiafrif' o ysgolion uwchradd a **bod angen i bethau wella mewn 'mwyafrif'**. Er enghraifft:

- Mae athrawon yn cynllunio gwersi sy'n sicrhau cynnydd cryf yng **ngwybodaeth a dealltwriaeth pwnc disgyblion** mewn lleiafrif o achosion yn unig.
- Mae cynllunio addas ar gyfer **datblygiad graddol llythrennedd, rhifedd a medrau digidol disgyblion** mewn lleiafrif o ysgolion yn unig. Nid yw hyn wedi'i ddatblygu'n llawn yn y mwyafrif o ysgolion.
- Mewn dwy ran o dair o ysgolion, mae **diffygion mewn agweddau ar addysgu** mewn o leiaf lleiafrif o wersi, yn enwedig cynllunio gwael ar gyfer dysgu.

- Yn rhy aml mewn gwersi mathemateg, nid yw athrawon yn addysgu **dealltwriaeth o gysyniadau mathemategol** yn ddigon saff; maent yn addysgu llwybrau byr gweithdrefnol yn hytrach na helpu disgyblion i ddeall y cysyniadau hyn a gwneud cysylltiadau rhwng pynciau.
- Nid yw addysgu a'r ddarpariaeth ar gyfer y **Gymraeg** yn y rhan fwyaf o ysgolion **cyfrwng Saesneg** yn ddigon cryf.
- Mewn dwy ran o dair o ysgolion, nid yw'r **arweinyddiaeth** yn ddigon effeithiol wrth sicrhau addysgu cyson o ansawdd da.
- O ganlyniad, gosodwyd **13 o'r 30** o ysgolion uwchradd a arolygwyd yn 2024/25 mewn categori **dilyniant** (10 o 31 yn 2023/24).

Ym mis Mawrth, **gofynnodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg i Estyn** pam mae diffygion tebyg yn parhau mewn ysgolion uwchradd o flwyddyn i flwyddyn a pha mor bryderus yw'r sefyllfa. Disgrifiodd Estyn yr ystod o heriau sy'n wynebu ysgolion uwchradd, gan gynnwys ADY a diwygio'r cwricwlwm, newidiadau i gymwysterau, ymddygiad, iechyd meddwl ac emosiynol disgyblion a phresenoldeb.

Dywedodd Estyn fod hyn yn golygu bod arwain ysgolion uwchradd yn heriol iawn a bod y ffaith bod 10% o ysgolion uwchradd mewn **catategori statudol** (mesurau arbennig neu'n gofyn am welliant sylweddol) yn bryderus iawn. Mae Estyn wedi cadarnhau i Ymchwil y Senedd bod **22 o 173 o ysgolion uwchradd (13%) yn un o'r ddau gategori statudol** ar 1 Rhagfyr 2025. Mae 11 mewn mesurau arbennig ac mae angen i 11 ohonynt wella'n sylweddol .

Dywedodd Estyn wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, hefyd, wrth ystyried yr holl faterion y mae ysgolion uwchradd yn ei chael hi'n anodd ymdopi â nhw, **y gallwch nodi rhai pryderon difrifol ynghylch ansawdd arweinyddiaeth**. Mae swyddogaethau'r Academi Genedlaethol ar gyfer Arweinyddiaeth Addysgol yn cael eu cynnwys yn y **corff cenedlaethol newydd ar gyfer dysgu proffesiynol ac arweinyddiaeth, Dysgu**.

Mae'r Ysgrifennydd Cabinet hefyd wedi cyhoeddi **adolygiad o gyrff llywodraethu ysgolion**.

Diwygio Anghenion Dysgu Ychwanegol

Yn rhannol mewn ymateb i **waith craffu'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg**, anogodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ddiwygio'r ffordd y mae'r system Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) newydd yn cael ei gweithredu. Tynnodd **Adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ym mis Gorffennaf 2024** ac **adolygiad dilynol Llywodraeth Cymru** sylw at anghysondeb a dryswch ynghylch

y ddwy ran allweddol o'r diffiniad cyfreithiol o ADY - 'llawer mwy o anhawster dysgu' a gwahaniaethu rhwng 'Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol' a'r hyn sy'n cael ei 'wneud ar gael yn gyffredinol'.

Roedd yr Ysgrifennydd Cabinet wedi dweud ei bod hi eisiau mynd o dan groen (paragraffau 8 a 35 o **drawsgrifiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg 8 Mai 2024**) yr hyn oedd y tu ôl i'r **gostyngiad o 53% yn nifer y disgyblion a nodwyd (neu a gydnabuwyd) fel rhai sydd ag ADY dros y pedair blynedd ers i'r system newydd gael ei chyflwyno gyntaf**. (O 92,668 (19.5% o'r holl ddisgyblion) yn **2020/21** i 43,885 (9.5% o'r holl ddisgyblion) yn **2024/25**.) Mae'r gostyngiad hwn wedi digwydd er gwaethaf y ffaith bod y diffiniad cyfreithiol o ADY yr un fath ag o'r blaen ar gyfer Anghenion Addysgol Arbennig (AAA), gan arwain at gwestiynau ynghylch **a oedd y diffiniad yn cael ei gymhwyso'n fwy trwyadl ac a oedd y bar ar gyfer yr hyn sy'n gyfystyr ag ADY wedi'i godi**. Mae hefyd yn dod ar yr un adeg ag y mae **Llywodraeth Cymru yn cydnabod** bod gan fwy o blant anghenion mwy cymhleth, gan godi cwestiynau ynghylch a yw eu hanghenion yn cael eu diwallu a sut.

Ar 14 Hydref 2025, **nododd yr Ysgrifennydd Cabinet bum maes gweithredu** y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd yn dilyn ei hadolygiad. Mae'r rhain yn cynnwys egluro'r diffiniadau allweddol a chyhoeddi canllawiau newydd naill ai cyn neu ar ôl y Flwyddyn Newydd. Bydd angen diwygio'r Cod ADY, sef y ddogfen allweddol sy'n nodi sut y dylai Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a Thribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 weithio'n ymarferol, er bod yr Ysgrifennydd Cabinet wedi dweud nad oes digon o amser i wneud hyn cyn etholiad y Senedd ym mis Mai 2026.

Mae gwella'r cymorth a roddir i deuluoedd yn un o'r camau gweithredu allweddol eraill a chyhoeddodd Llywodraeth Cymru **becyn cymorth gwybodaeth newydd i rieni a gofalwyr** ar 19 Tachwedd.

Nid oes unrhyw adroddiad trosfwaol gwirioneddol am adolygiad Llywodraeth Cymru, er bod rhagor o wybodaeth ar gael yn:

- yr **erthygl hon gan Ymchwil y Senedd**, (a gyhoeddwyd cyn **datganiad llafar yr Ysgrifennydd Cabinet** ar 14 Hydref);
- **Crynodeb o'r (tua 50 o) ymatebion** i gais Llywodraeth Cymru am wybodaeth i lywio'r adolygiad;
- **tystiolaeth a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru gan y Barnwr Jane McConnell**, Llywydd Tribiwnlys Addysg Cymru;
- **Adroddiad ar arolwg o rieni a gofalwyr** (a gynhaliwyd gan Arad fel rhan o'i werthusiad ffurfiannol pedair blynedd);

- **sesiwn y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg gyda'r Ysgrifennydd Cabinet** ar 23 Hydref 2025.

Presenoldeb ac ymddygiad disgyblion

Gostyngodd presenoldeb disgyblion yn sydyn o ganlyniad i'r pandemig ac mae wedi bod yn arafu i adfer, i'r graddau ei fod yn parhau i fod yn sylweddol is na'r lefel cyn y pandemig yn 2018-19. Mae hyn wedi bod yn destun **adroddiadau Estyn, gwaith craffu gan y pwyllgor a chamau gweithredu gan Lywodraeth Cymru**. Yn fwyaf diweddar, gwnaeth Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg **ddatganiad yn y Cyfarfod Llawn** ar 25 Tachwedd 2025.

Tabl 6: Canran y sesiynau hanner diwrnod a fynychwyd

	% y sesiynau a fynychwyd		
	Holl ysgolion	Ysgolion cynradd	Ysgolion uwchradd
2018/19	94.3	94.7	93.9
2022/23	89.9	91.5	87.6
2023/24	90.5	92.2	88.0
2024/25	90.9	92.6	88.8

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, **Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 2 Medi i 21 Tachwedd 2025**, Tablau 1 a 2, 2 Rhagfyr 2025 (y diweddaraf sydd ar gael ar adeg ysgrifennu)

Mae Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi **data ar bresenoldeb bob pythefnos**, sy'n cyflwyno darlun cronol ar gyfer y flwyddyn academaidd gyfredol, yn ogystal â'r darlun blwyddyn lawn ar gyfer blynyddoedd blaenorol. Felly, mae ffigurau presenoldeb diweddar iawn ar gael, er na ddylid eu cymharu â ffigurau blwyddyn lawn gan fod patrymau presenoldeb yn amrywio trwy gydol y flwyddyn ac yn aml yn tueddu i fod yn uwch yng nghyfnodau'r hydref. Fodd bynnag, gellir gweld bod presenoldeb hyd yma yn 2025/26 (hyd at 21 Tachwedd) yn:

- 91.7% ym mhob ysgol, o'i gymharu â 91.7% yn yr un cyfnod yn 2024/25;
- 93.3% mewn ysgolion cynradd, o'i gymharu â 93.3% yn yr un cyfnod yn 2024/25; a
- 90.1% mewn ysgolion uwchradd, o'i gymharu â 90.0% yn yr un cyfnod yn 2024/25.

Fel y gellir gweld yn Nhabl 7 isod, mae presenoldeb disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn is na disgyblion eraill ac mae'r bwlch hwn yn fwy nag yr

oedd cyn y pandemig. Er enghraifft, mewn ysgolion uwchradd mae ddwywaith mor fawr, sef 10 pwynt canran, yn 2024/25 nag yr oedd yn 2018/19.

Tabl 7: Canran y sesiynau hanner diwrnod a fynychwyd, yn ôl sector ysgol a statws prydau ysgol am ddim

<i>% y sesiynau a fynychwyd</i>			
Ysgolion cynradd			
	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwahaniaeth mewn pwyntiau canran
2018/19	92.1	95.3	3.2
2022/23	87.1	92.9	5.8
2023/24	87.9	93.4	5.5
2024/25	88.3	93.8	5.5
Ysgolion uwchradd			
	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwahaniaeth mewn pwyntiau canran
2018/19	89.5	94.7	5.2
2022/23	79.4	89.8	10.4
2023/24	79.9	90.2	10.3
2024/25	80.9	91.0	10.1

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, [Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 2 Medi i 21 Tachwedd 2025](#), Tabl 4, 2 Rhagfyr 2025 (y diweddaraf sydd ar gael ar adeg ysgrifennu)

Absenoldeb parhaus

Gwaddol arall y pandemig yw bod mwy o ddisgyblion yn colli ysgol yn amlach, fel y dangosir yn Nhabl 8 isod. Mae 'absenoldeb parhaus' yn golygu colli mwy na 10% o sesiynau ysgol. Er ei fod wedi gostwng o'r lefel uchaf o 40% yn 2022/23, roedd un rhan o bump o ddisgyblion oedran ysgol gynradd a thraean o ddisgyblion oedran ysgol uwchradd yn absennol am fwy na 10% o'r amser yn 2024/25.

Tabl 8: Absenoldeb parhaus (mwy na 10%)

% y disgyblion sy'n colli 10% neu fwy o sesiynau			
	Holl ysgolion	Ysgolion cynradd	Ysgolion uwchradd
2018/19	14.7	12.9	17.1
2022/23	34.0	28.9	40.1
2023/24	30.4	24.7	37.1
2024/25	26.3	20.1	33.1

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, **Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 2 Medi i 21 Tachwedd 2025**, Tablau 10 ac 11 4, 2 Rhagfyr 2025 (y diweddaraf sydd ar gael ar adeg ysgrifennu)

Fel gyda phresenoldeb yn gyffredinol, mae absenoldeb parhaus yn uwch ymhlith disgyblion sy'n gymwys i gael prydau bwyd am ddim. Fel y dengys Tabl 9 isod, roedd 45% o ddisgyblion oedran ysgol gynradd a 58% o ddisgyblion oedran ysgol uwchradd yn absennol yn barhaus yn 2024/25.

Tabl 9: Absenoldeb parhaus yn ôl cymhwyster i gael prydau ysgol am ddim*% y disgyblion sy'n colli 10% neu fwy o sesiynau*

Oedran ysgol gynradd			
	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwahaniaeth mewn pwyntiau canran
2018/19	26.9	9.7	17.2
2022/23	51.8	22.4	29.4
2023/24	46.9	18.8	28.1
2024/25	44.7	16.0	28.7

Oedran ysgol uwchradd			
	Gymwys i PYD	Ddim yn gwmwys i PYD	Y gwahaniaeth mewn pwyntiau canran
2018/19	35.5	13.4	22.1
2022/23	64.3	33.9	30.4
2023/24	61.4	30.9	30.5

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, **Presenoldeb ac absenoldeb o ysgolion cynradd: Medi 2024 i Awst 2025**, Tabl 11 a **Presenoldeb ac absenoldeb o ysgolion uwchradd: Medi 2024 i Awst 2025**, Tabl 11

Ymddygiad

Mae pryderon wedi bod hefyd ynghylch ymddygiad disgyblion a'r effaith y mae hyn yn ei chael ar ddeilliannau addysgol a llesiant. Mae **erthygl gan Ymchwil y Senedd ym mis Mai 2025** yn trafod y pwnc hwn. Roedd hyn tua'r adeg y cynhaliodd Llywodraeth Cymru **'ford gron ar drais a diogelwch mewn ysgolion a cholegau'** ac **'uwchgynhadledd genedlaethol ar ymddygiad'**.

Ers hynny, mae'r Ysgrifennydd Cabinet wedi gosod **'pum cam i'w cymryd ar unwaith'**; wedi cyhoeddi **adroddiad ar yr uwchgynhadledd**; wedi sefydlu dau fforwm i ystyried "meysydd critigol" defnyddio ffonau symudol a'r cyfryngau cymdeithasol mewn ysgolion, a materion yn ymwneud â gwaharddiadau a chadw disgyblion i mewn ar ôl ysgol; yn ogystal â chyhoeddi **datganiad ysgrifenedig ar 23 Gorffennaf** a **datganiad llafar diweddar ar 25 Tachwedd**.

Yn ddiweddar, mae **Pwyllgor Trosedd a Diogelwch Senedd Ieuencid Cymru** wedi cyhoeddi ei adroddiad, ar ôl clywed gan dros 2,000 o bobl ifanc yn ei ymgynghoriad. Mae'r **Ysgrifennydd Cabinet wedi derbyn** pob un o'i wyth argymhelliad a dywedodd fod "adroddiad y Pwyllgor yn enghraifft ragorol o lais disgyblion".

Roedd erthygl Ymchwil y Senedd yn cynnwys rhywfaint o **waith dadansoddi data ar waharddiadau**, a ddangosodd, rhwng 2018/19 a 2022/23, **fod gwaharddiadau byrdymor penodol o bum diwrnod neu lai wedi cynyddu o 75 i 131 fesul 1,000 o ddisgyblion ysgol uwchradd.**

4. Pobl ifanc y tu hwnt i oedran ysgol gorfodol

Addysg ôl-16

Cyrchfannau o Flwyddyn 11

Yn ystod ymchwiliad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg i'r pwnc **Llwybrau at Addysg a Hyfforddiant Ôl-16**, y pryder mwyaf cyffredin a godwyd oedd sut mae rhai ysgolion â chweched dosbarth yn hyrwyddo eu cyrsiau chweched dosbarth eu hunain dros opsiynau ôl-16 eraill. Roedd tystiolaeth a ddarparwyd gan randdeiliaid megis **Colegau Cymru** ac **Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru** yn awgrymu bod hyn yn cael ei ddylanwadu gan y model ariannu presennol, gan sbarduno cystadleuaeth rhwng gwahanol fathau o ddarparwyr.

Fodd bynnag, nododd **Cymdeithas Genedlaethol yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawesau** nad yw'r data yn adlewyrchu pryderon colegau am y diffyg mynediad hwn at ddysgwyr. Maen nhw'n tynnu sylw at y ffaith bod cyfran fwy o bobl ifanc yng Nghymru yn astudio mewn colegau o gymharu ag unrhyw wlad arall yn y DU a bod canran y bobl ifanc sy'n astudio mewn chweched dosbarth yn gostwng.

Mae **data Gyrfa Cymru ar hynt disgyblion** Blwyddyn 11 ar gyfer 2024 yn cadarnhau bod cyfran uwch o'r rhai sy'n parhau mewn addysg amser llawn wedi parhau ym Mlwyddyn 12 mewn Coleg Addysg Bellach (61.5%) o gymharu ag Ysgol (38.5%).

Nododd **Medr** fod mwyafrif y dysgwyr sy'n symud ymlaen i addysg ôl-16 wedi dewis peidio ag astudio lefelau UG (dewisodd 49% o'r dysgwyr a oedd yn symud ymlaen o Flwyddyn 11 astudio lefelau UG) yn 2024/25, a hynny am y tro cyntaf.

Cyfraddau cyfranogiad mewn addysg uwch ac addysg bellach

O ran addysg uwch, pwysleisiodd **Prifysgolion Cymru** i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, yn 2024, fod llai o bobl o Gymru wedi mynd i'r brifysgol nag ar unrhyw adeg yn ystod y degawd diwethaf. Yn ogystal, tynnodd sylw at y bwlch cyfranogiad i'r rhai sy'n 18 oed rhwng Cymru a'r DU gyfan, sef yr un ehangaf mewn hanes diweddar.

Awgrymodd y **Brifysgol Agored** fod cyfraddau cyfranogiad gostyngol mewn addysg uwch yn cyfrannu at bobl ifanc sydd ddim mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET), a drafodir ymhellach yn adran 4.2.1.

Er ei bod yn derbyn bod tuedd i lawr yn nifer y bobl ifanc 18 oed sy'n dewis astudio yn y brifysgol, esboniodd **Llywodraeth Cymru** fod mwy o ddysgwyr yn astudio islaw Lefel 3 yn 16-18 oed, lle roedd bod yn gymwys i Lefel 3 yn rhagofyniad hanfodol i gynyddu cyfranogiad mewn addysg uwch. Nododd y Gweinidog Addysg Bellach ac Uwch y dylid cymryd gofal wrth ystyried data'r Gwasanaeth Derbyn Prifysgolion a Cholegau (UCAS) ar ei ben ei hun gan nad yw'n rhoi cyfrif am achosion lle mae dysgwyr yn cymryd mwy o amser i benderfynu beth a ble i astudio.

Yn y cyfamser, mae cynnydd sylweddol yn nifer y dysgwyr addysg bellach yng Nghymru a **dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, Lynne Neagle AS, wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg** yn ystod y gwaith o graffu ar y gyllideb ddrafft ar 27 Tachwedd fod hyn yn newyddion da iawn. Fodd bynnag, nododd anallu i gydnabod y cyfranogiad cynyddol hwn yng Nghyllideb Ddrafft 2026-27 oherwydd cyfyngiadau cyllideb dreigl o 2%. Rhoddodd Medr wybod i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg hefyd yn ystod **y gwaith o graffu ar y gyllideb** bod pwysau sylweddol oherwydd y cyfranogiad cynyddol mewn addysg bellach. Dywedodd ei fod yn deg dweud eu bod nhw'n disgwyl pwysau i mewn i'r flwyddyn nesaf, o ganlyniad i'r cyfranogiad cynyddol hwn, ac yn enwedig os bydd y tueddiadau hyn yn parhau.

O ran y pwysau ariannol sy'n wynebu addysg bellach, **dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg** nad ydyn nhw eisiau i ddysgwyr fod ar restrau aros a'u bod nhw eisiau sicrhau eu bod nhw'n parhau mewn addysg. Yna, ychwanegodd y Gweinidog Addysg Bellach ac Uwch, Vikki Howells AS, gan ailadrodd yr hyn a ddywedodd yr Ysgrifennydd Cabinet, nad ydyn nhw eisiau i'n pobl ifanc ddod allan o'r system addysg a chael eu rhoi ar restrau aros am leoedd yn y coleg, oherwydd y perygl yw, unwaith y bydd hynny'n digwydd, efallai y cânt eu colli am byth.

Heriau ariannol ar gyfer addysg bellach ac uwch

Nododd adroddiad Llwybrau at Addysg a Hyfforddiant Ôl-16 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg fod dosbarthiadau chweched dosbarth, colegau addysg bellach a sefydliadau addysg uwch yn wynebu heriau ariannol.

Nodwyd bod dosbarthiadau chweched dosbarth yn profi heriau ariannol i barhau i fod yn hyfyw, gyda rhai ysgolion yn defnyddio arian ar gyfer darpariaeth cyn-16 i roi cymhorthdal i ddosbarthiadau chweched dosbarth, yn ôl **Prif Weithredwr Coleg Gŵyr Abertawe**.

Cododd **Colegau Cymru** bryderon am yr heriau ariannol sy'n wynebu sefydliadau addysg bellach, gan nodi yn benodol anawsterau sy'n gysylltiedig â'r gronfa ariannol wrth gefn a'r ffaith bod angen mwy o gyllid i weithredu diwygiadau ADY.

Tynnwyd sylw at yr **heriau sy'n wynebu addysg uwch yng Nghymru** mewn darn byr o waith a gynhaliwyd gan y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg. Yn ystod **sesiwn dystiolaeth ar 21 Mai 2025**, rhoddodd Medr wybod i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg nad oedd unrhyw brifysgol yng Nghymru mewn perygl o fethiant ariannol yn y tymor byr uniongyrchol.

Mae Pwyllgor Addysg Tŷr Cyffredin wedi bod yn cynnal ymchwiliad tebyg i addysg uwch a chyllid. Yn eu **sesiwn dystiolaeth** ddiweddaraf, nododd y Cadeirydd y gallai darparwr fethu cyn diwedd y flwyddyn. Fodd bynnag, cafodd hyn ei herio gan y Farwnes Smith o Malvern, y Gweinidog Sgiliau. Dywedodd nad oes unrhyw sefydliad yn Lloegr yn agos at fethu.

Pan ofynnwyd sut mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi prifysgolion yng Nghymru yn y **Cyfarfod Llawn ar 4 Mawrth 2025**, tynnodd y Prif Weinidog sylw at £28.5 miliwn o gyllid grant ychwanegol y mae Llywodraeth Cymru wedi'i roi i'r sector **yn ogystal** â chynyddu'r cap ar ffioedd dysgu ddwywaith.

Cyfraddau pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET) a chymorth cyflogaeth

Cyfraddau NEET

Mae ystadegau diweddaraf Llywodraeth Cymru ar **gyfranogiad pobl ifanc mewn addysg ac yn y farchnad lafur** yn darparu amcangyfrifon terfynol ar gyfer 2023 ynghyd ag amcangyfrifon dros dro ar gyfer 2024. Mae'r amcangyfrifon dros dro ar gyfer 2024 yn dangos cynnydd yn nifer y bobl ifanc 16 i 24 oed sy'n NEET o 13.2% yn 2023 i 13.7%. Fel yr amlinellir yn **adroddiad** y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg a

ystyriodd ddata dros dro blaenorol ar gyfer 2023, mae cyfran y bobl ifanc 19 i 24 oed sy'n NEET (14.7%) yn uwch na chyfran y bobl ifanc 16 i 18 oed sy'n NEET (11.7%).

Yn y **Cyfarfod Llawn ar 11 Mawrth**, dywedodd y Gweinidog dros Ddiwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol, Jack Sargeant AS, fod Llywodraeth Cymru yn gwneud cynnydd cadarn tuag at ei charreg filltir genedlaethol sef sicrhau bod "o leiaf 90% o bobl ifanc 16 i 24 oed mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant erbyn 2050". Tynnodd y Gweinidog sylw at y ffaith bod 85.8% o bobl ifanc mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant yn 2022, a oedd yn gynydd o 83.7% yn 2021. Mae'r datganiad ystadegol diweddaraf yn dangos bod y ganran wedi cynyddu eto i 86.8% yn 2023 ond, ers hynny, mae wedi gostwng i 86.3% yn 2024.

Mae amryw o randdeiliaid yn pryderu ynghylch cyfraddau'r bobl ifanc sy'n NEET yng Nghymru. Yn ystod **sesiwn dystiolaeth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 6 Chwefror 2025**, disgrifiodd Medr ffigurau o'r fath fel rhai parhaus ac annerbyniol.

Mae pryderon eraill yn ymwneud â chynrychiolaeth anghymesur o unigolion sy'n NEET. Yn ôl ymchwil a gynhaliwyd gan y **Sefydliad Dysgu a Gwaith**, mae pobl ifanc â chyflwr iechyd ledled y DU yn fwy tebygol o gael eu hadnabod fel NEET (tuedd sy'n fwy amlwg yng Nghymru). **Mae Luke Fletcher AS wedi tynnu sylw at** y ffaith bod dros 35% o bobl ifanc anabl yn NEET yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Medi 2024.

Mae pryderon hefyd ynglŷn â'r data NEET a gesglir, y mae **Estyn** yn rhybuddio ei fod yn broblematic ac y gallai roi golwg rhy gadarnhaol ar lwyddiant gan nad yw pob person ifanc yn cynnal eu cyrchfan ôl-16. Noda'r **Undeb Addysg Cenedlaethol** nad yw'r data yn nodi achosion penodol.

Yn y **Cyfarfod Llawn ar 25 Tachwedd**, gofynnodd Mike Hedges AS beth mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i leihau nifer y bobl ifanc sy'n NEET drwy hyrwyddo addysg bellach a sut roedd yn gweithio gyda chyflogwyr fel bod dysgwyr yn gallu gweld swyddi sy'n talu'n dda ar ddiwedd eu cyrsiau. Dywedodd fod pobl yn rhy aml yn gweld y cyrsiau ond dydyn nhw ddim yn gweld y swyddi sy'n talu'n dda ar y diwedd. Mewn ymateb, cyfeiriodd y Gweinidog Addysg Bellach ac Uwch at bwysigrwydd y Warrant i Bobl Ifanc, y mae Llywodraeth Cymru yn "falch iawn" ohoni.

Y Warant i Bobl Ifanc

Nod **Gwarant i Bobl Ifanc Llywodraeth Cymru** yw cynnig cymorth i bobl ifanc 16 i 24 oed yng Nghymru gael lle mewn addysg, hyfforddiant neu brentisiaeth, dod o hyd i swydd neu fynd yn hunangyflogedig. Nododd y Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol fod y cynllun yn **“gonglfaen i weledigaeth y Prif Weinidog i Gymru”**. Mae'r **Rhaglen Lywodraethu** yn ymrwymo i “[g] yflwyno'r Warant i Bobl Ifanc, gan roi i bawb dan 25 oed y cynnig o waith, addysg, hyfforddiant neu hunangyflogaeth”. Nodir bod y Warant i Bobl Ifanc yn cael ei hategu gan y **Fframwaith Ymgysylltiad a Chynnydd Ieuenctid**, sy'n anelu at helpu i adnabod pobl ifanc rhwng 11 a 18 oed sydd mewn perygl o ddod yn NEET yn gynnar.

Wedi'i lansio yn 2021, nid yw'r Warant i Bobl Ifanc yn rhaglen annibynnol ond mae'n cynnwys nifer o raglenni/prosiectau Llywodraeth Cymru. Tynnodd **tystiolaeth ysgrifenedig** a gyflwynwyd gan y Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol wrth graffu ar y gyllideb ym Mhwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn ddiweddar sylw at nifer o raglenni cyflogadwyedd a sgiliau allweddol sydd ag elfennau o'r Warant i Bobl Ifanc:

- Twf Swyddi Cymru+
- ReAct+
- Cymunedau am Waith a Mwy;
- Ysbrydoli Rhagoriaeth Sgiliau yng Nghymru;
- Entrepreneuriaeth Ieuenctid; a
- Gyrfa Cymru/ Cymru'n Gweithio.

Ym mis Hydref 2025, rhoddodd **y Prif Weinidog wybod i'r Senedd** bod dros 58,000 o bobl ifanc wedi cymryd rhan yn y Warant i Bobl Ifanc, sy'n gynnydd o 1,000 o'r ffigur a **adroddwyd** i'r Pwyllgor Craffu ar Waith y Prif Weinidog ym mis Gorffennaf 2025.

Cyhoeddwyd **gwerthusiad proses** o'r Warant i Bobl Ifanc ym mis Medi 2025 a nododd fod tua 40-60% o bobl ifanc a gefnogir gan raglenni'r Warant i Bobl Ifanc wedi'u hasesu fel rhai sydd wedi cyflawni canlyniadau cadarnhaol. Mae'r gwerthusiad proses hefyd yn amlinellu'r ffaith nad yw'n bosibl cyfrifo'n union faint o bobl ifanc nad ydynt yn manteisio ar y cymorth a gynigir drwy'r Warant i Bobl Ifanc, er bod dystiolaeth yn awgrymu ei fod yn lleiafrif sylweddol. Mae rhai grwpiau fel pobl anabl a menywod ifanc yn cael eu tangynrychioli ymhlith y niferoedd sy'n manteisio ar y cymorth.

Mae pobl ifanc hefyd wedi codi pryderon am y Warant i Bobl Ifanc yn 'Sgyrsiau Cenedlaethol' Llywodraeth Cymru. Yn ôl yr **Adroddiad ar y Prif Bwyntiau** o fis Mawrth 2025, cododd pobl ifanc faterion am bethau fel yr angen am brofiad gwaith, atebion i broblemau trafndiaeth a chymorth iechyd meddwl.

Mewn **Cyfarfod Llawn ym mis Medi 2024**, cododd Gareth Davies AS bryder y dylai fod mwy o bobl mewn addysg, cyflogaeth ac addysg drwy'r Warant i Bobl Ifanc. Mewn ymateb, cydnabu'r Prif Weinidog fod cyfraddau diweithdra ymhlith pobl ifanc yn rhy uchel yng Nghymru ond awgrymodd fod Cymru yn gwneud yn well na Lloegr, gan briodoli'r cyflawniad hwn i'r Warant i Bobl Ifanc.

Awgrymodd y gwerthusiad proses ar y Warant i Bobl Ifanc fod strategaethau newydd yn debygol o fod yn hanfodol os yw targed Llywodraeth Cymru o sicrhau bod 90% o bobl ifanc mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant erbyn 2050 yn mynd i gael ei wireddu. Mae hefyd yn amlinellu bod y Warant i Bobl Ifanc yn barhad o'r cymorth presennol ac yn ehangu'r cymorth hwnnw yn hytrach na bod yn newid radical yn natur y cymorth. Fodd bynnag, nododd yr Adolygiad Tystiolaeth Gyflym a oedd yn rhan o'r gwerthusiad proses nad oes 'bwled arian' a bod modelau presennol yn gweithio "o leiaf yn weddol dda".

Gan gydnabod bod mwy i'w wneud, rhoddodd y **Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol** wybod i Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig bod Llywodraeth Cymru wrthi'n datblygu ac yn ymgynghori ar ei rhaglen gymorth cyflogadwyedd nesaf, a'r amserlen ar gyfer caffael gwasanaeth newydd yw 2027.

Prentisiaethau

Trosolwg cyffredinol o brentisiaethau

Yn wreiddiol, nododd **Rhaglen Lywodraethu** Llywodraeth Cymru darged o greu 125,000 o brentisiaethau bob oed yn ystod tymor y Senedd hon. Cafodd y targed hwn **ei ostwng yn ddiweddarach i 100,000**. Cafodd hyn ei briodoli i golli cyllid o Gronfa Gymdeithasol Ewrop, fel y cadarnhawyd gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a'r Gymraeg ar y pryd yn haf 2024. Yn ystod **y gwaith o graffu ar y gyllideb** ym Mhwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ym mis Tachwedd 2025, dywedodd y Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol ei fod yn hyderus y bydd Llywodraeth Cymru yn cyrraedd ei tharged diwygiedig.

Mae Medr yn cyhoeddi nifer y **rhaglenni dysgu prentisiaeth a ddechreuwyd** ar

gyfer pob chwarter gyda'r ystadegau (dros dro) diweddaraf a oedd yn nodi bod 3,895 o raglenni dysgu prentisiaeth wedi dechrau yn Ch3 2024/25, o'i gymharu â 4,570 a ddechreuwyd yn Ch3 2023/24. O ran targed Llywodraeth Cymru o 100,000 o brentisiaethau, mae 77,385 o brentisiaethau wedi dechrau ers Ch4 2020/21. Gellir gweld cynnydd tuag at y targed hwn ar **ddangosfwrdd rhyngweithiol** Medr.

Mae'r **Rhaglen Lywodraethu** hefyd yn cynnwys ymrwymiad i "ehangu'r defnydd o brentisiaethau gradd a phrentisiaethau a rennir". Fodd bynnag, mae Cyllideb Ddrafft 2026-27 yn cadw'r swm presennol o gyllid ar gyfer prentisiaethau gradd yn £9.411 miliwn fel y nodir mewn **tystiolaeth ysgrifenedig** gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg. Ychydig iawn o wybodaeth a ddarparwyd, wrth graffu ar y gyllideb, ynghylch sut y bydd yr ymrwymiad hwn i ehangu'r ddarpariaeth hon yn cael ei wireddu.

O ran gwariant Llywodraeth Cymru ar brentisiaethau, mae **dyraniadau cyllid** Medr ar gyfer 2025/26 yn amlinellu hanes pum mlynedd o'r gyllideb brentisiaethau fel y dangosir yn Nhabl 10 isod:

Tabl 10: Hanes pum mlynedd o gyllideb prentisiaethau

Blwyddyn ariannol	Cyllideb gros Prentisiaethau (gan gynnwys Cronfeydd Cymdeithasol Ewrop) £ miliwn	Cyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru £ miliwn	Ychwanegiad Cronfa Gymdeithasol Ewrop £ miliwn
2020-21	128.077	97.033	31.044
2021-22	139.868	113.533	26.335
2022-23	144.700	117.033	27.667
2023-24	181.448	138.898	42.550
2024-25	143.898	143.898	0

Ffynhonnell: Medr, **Medr/2025/06: Dyraniadau cyllid Medr ar gyfer blwyddyn academiaidd 2025/26**, 6 Awst 2025

Nododd **tystiolaeth ysgrifenedig** a ddarparwyd i Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig graffu ar y gyllideb gan y Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol mai'r alldro gwirioneddol ar gyfer prentisiaethau yn 2024-25 oedd £139.376 miliwn. Yr alldro disgwyliedig ar gyfer 2025-26 yw £143.906 miliwn.

Yn ddiweddar, cynhaliodd Medr **ymgyngoriad** ar y rhaglen brentisiaethau yng

Nghymru cyn i'r rhaglen newydd ddechrau ar 1 Awst 2027.

Prentisiaethau adeiladu

Nododd datganiad data blaenorol Medr sy'n cwmpasu **rhaglenni dysgu prentisiaethau a ddechreuwyd** rhwng mis Tachwedd 2024 a mis Ionawr 2025 fod gostyngiad o 48% (sy'n hafal i 205 yn llai o unigolion) mewn prentisiaethau adeiladu a ddechreuodd yn Ch2 2024/25 o'i gymharu â Ch2 2023/24. Yn y **Cyfarfod Llawn ar 8 Hydref 2025**, awgrymodd Mark Isherwood AS fod Colegau Cymru yn priodoli'r gostyngiad hwn i ddileu'r brentisiaeth sylfaen Lefel 2 a thoriad o 14% yn y gyllideb.

Nododd Mark Isherwood AS bryder hefyd fod colegau yn adrodd twf sylweddol mewn niferoedd craidd amser llawn, sy'n fwy na'r lefelau cyllido presennol.

Ysgrifennodd y Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaethau Cymdeithasol at Mark Isherwood AS yn ddiweddarach a nododd nad oes unrhyw ostyngiad wedi bod yn y gyllideb ar gyfer prentisiaethau dros dymor y Senedd hon. Yn hytrach, dywedodd fod cyllid ar gyfer prentisiaethau wedi cynyddu ers 2020-21 o £128 miliwn i £144 miliwn eleni er bod Cyllid Cymdeithasol Ewrop wedi dod i ben yn 2024-25.

O ran y pryderon am brentisiaethau adeiladu, mae'r Gweinidog yn nodi ei fod wedi gofyn i Medr a Cymwysterau Cymru gyflwyno cynigion ar gyfer cymwysterau a fframwaith prentisiaeth adeiladu Lefel 2 newydd i'w cyflwyno cyn gynted â phosibl gyda'r gobaith o wneud cyhoeddiad yn ystod yr wythnosau nesaf. Nodwyd trafodaethau'r Gweinidog gyda Medr a Cymwysterau Cymru am y tro cyntaf yn y **Cyfarfod Llawn ar 11 Mehefin 2025**, lle nododd y Gweinidog ei fod yn gobeithio cael rhywbeth ar waith erbyn mis Medi. Yn ddiweddarach ar 17 Gorffennaf, rhoddodd y Gweinidog **wybod i Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig** nad oedd yn gallu rhoi amserlen ar gyfer rhoi unrhyw drafodaethau o'r fath ar waith ond dywedodd ei fod yn awyddus i symud ymlaen cyn gynted â phosibl.

Mae pryderon ynglŷn â llwybrau adeiladu i bobl ifanc wedi cael eu codi i'r Prif Weinidog yn uniongyrchol. Yn y **Cyfarfod Llawn ar 6 Mai 2025**, codwyd materion o ran y gweithlu yn y sector adeiladu gan Laura Anne Jones AS. Mewn ymateb, awgrymodd y Prif Weinidog bod "angen i ni gychwyn gyda TGAU" a sicrhau bod dysgwyr yn cael llwybr iddyn nhw. **Gofynnwyd i'r Prif Weinidog yn ddiweddarach ar 17 Mehefin** ynglŷn â'r gostyngiad yn nifer y prentisiaethau adeiladu. Ymatebodd drwy dynnu sylw at y ffaith bod Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi £144 miliwn mewn prentisiaethau eleni a'u bod ar y trywydd iawn i sicrhau bod 100,000 o brentisiaethau bob oed yn dechrau yn nhymor y Senedd hon.

Ar 21 Tachwedd 2025, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Ddatganiad Cenhadaeth y Sector Amgylchedd Adeiledig a chynllun gweithredu digidol i'r sector amgylchedd adeiledig**, er mai ychydig iawn o gyfeiriadau at brentisiaethau a geir yn y naill gyhoeddiad na'r llall. Er bod y Datganiad Cenhadaeth yn nodi y bydd Egwyddorion Gwaith Teg yn cael eu hyrwyddo, a allai gynorthwyo cyflogwyr i ddarparu prentisiaethau / prentisiaethau a rennir ar y cyd, mae'r cynllun gweithredu digidol yn nodi y bydd Llywodraeth Cymru yn "[g]weithio'n agos gyda darparwyr presennol i ehangu ar sgiliau digidol craidd yn y Gyfres o Gymwysterau Addysg Uwch a'r llwybrau prentisiaeth".

Ym mis Medi 2024, cyhoeddodd Prif Weinidog y DU a'r Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg a'r Gweinidog dros Fenywod a Chydraddoldeb y bydd yr **Ardoll Twf a Sgiliau** newydd (sy'n adeiladu ar yr ardoll brentisiaeth flaenorol yn Lloegr) yn cynnwys prentisiaethau sylfaen. Aeth y **prentisiaethau sylfaen** cyntaf yn fyw yn Lloegr ar 1 Awst 2025 ac maent yn cynnwys 'adeiladu a'r amgylchedd adeiledig'.

O ran yr Ardoll Brentisiaethau yng Nghymru, rhoddodd y **Prif Weinidog wybod** i'r Pwyllgor Craffu ar Waith y Prif Weinidog yn flaenorol ym mis Mawrth 2025 bod gwahaniaethau clir rhwng system Llywodraeth y DU a'r system yng Nghymru. Awgrymodd y byddai'n ddefnyddiol gweld sut y gallai adolygiad Llywodraeth y DU o'r ardoll brentisiaethau weithio gyda'r rhaglen yng Nghymru.

Prinder sgiliau a buddsoddiad yn yr economi

Sectorau blaenoriaeth a sgiliau

Yn y **Cyfarfod Llawn ar 1 Gorffennaf 2025**, nododd y Prif Weinidog fod deallusrwydd artiffisial (AI) yn sector blaenoriaeth i Gymru ac awgrymodd ei bod yn bwysig ailffocysu rhaglen sgiliau Cymru, gyda mwy o gyllid a hyblygrwydd, i gefnogi meysydd blaenoriaeth o'r fath. Aeth ymlaen i awgrymu, "Roeddwn i'n falch iawn o egluro y bydd Deallusrwydd Artiffisial a sgiliau digidol yn cael eu haddysgu ym mhob ysgol uwchradd yng Nghymru yn y dyfodol". Yn ogystal, awgrymodd y Prif Weinidog y byddai Llywodraeth Cymru yn sefydlu canolfannau rhagoriaeth AI.

Yn fwy diweddar, wrth **ymateb i gyllideb y DU** a gyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2025, dywedodd y Prif Weinidog, "byddwn hefyd yn gweld buddsoddiad sylweddol yng Nghymru, gan gynnwys mewn Ardaloedd Twf AI, gweithgynhyrchu uwch, y broses bontio ar gyfer dur ym Mhort Talbot, ac ynni niwclear ar Ynys Môn."

Nododd **bwletin gwybodaeth am y farchnad lafur** a gyhoeddwyd gan Gyfrfa Cymru ym mis Chwefror 2025, er bod cynnydd mewn swyddi gwag yn newyddion

cadarnhaol, fod **adroddiad Baromedr Busnes 2024 y Brifysgol Agored ar gyfer Cymru** yn nodi rhai pryderon. Yn nodedig, mae 47% o gyflogwyr yng Nghymru yn dal i nodi prinder sgiliau a diffyg hyder mewn sgiliau deallusrwydd artifisial a thechnoleg werdd, tra bod 56% o gyflogwyr yng Nghymru yn dweud nad ydyn nhw'n hyderus wrth gymhwyso technolegau deallusrwydd artifisial newydd yn eu busnesau.

Ar ben hynny, canfu adroddiad gan y King's Trust ar y **bwllch mewn sgiliau digidol** o 2024 nad yw 37% o bobl ifanc yn y DU yn astudio pynciau digidol neu dechnoleg y tu hwnt i Gyfnod Allweddol 3 gyda 42% o'r farn na fydd sgiliau digidol yn hanfodol i'w gyrfa. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi mai pobl ifanc dan anfantais (fel unigolion a nodweddir fel NEET) sy'n dangos y lleiaf o hyder a diddordeb mewn ennill sgiliau digidol a chael swyddi digidol.

Swyddi gwyrdd a hyfforddiant

Ym mis Tachwedd 2025, cyhoeddodd Gyrfa Cymru hefyd fwletin gwybodaeth am y farchnad lafur ar yr **Economi Werdd yng Nghymru**. Mae'r bwletin yn adrodd bod "Cymru yn gweld cynnydd mewn hysbysebion swyddi gwyrdd, yn enwedig ym maes gweithgynhyrchu, adeiladu a gwasanaethau proffesiynol." Er bod y bwletin yn awgrymu bod Cymru'n cael ei "chydabod...am ei photensial sylweddol i arwain y sector ynni adnewyddadwy", mae hefyd yn amlinellu, er mwyn gwireddu cyfleoedd, ei bod yn hanfodol mynd i'r afael â heriau hollbwysig gan gynnwys cau bylchau sgiliau a gwella llwybrau addysg a hyfforddiant.

Yn flaenorol, cafodd swyddi gwyrdd eu nodi'n amlwg ym mlaenoriaethau'r Prif Weinidog, "Swyddi gwyrdd a thwf: creu swyddi gwyrdd sy'n mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd ac yn adfer natur, gan sicrhau bod teuluoedd ar eu hennill; a chyflymu penderfyniadau cynllunio i dyfu economi Cymru". Fodd bynnag, fel yr amlinellir yn adran 2 o'r briff hwn, mae geiriad y flaenoriaeth bellach wedi'i leihau i "Mwy o Swyddi".

Uwchgynhadledd buddsoddi

Cynhaliwyd Uwchgynhadledd Buddsoddi Cymru ar 1 Rhagfyr 2025. Dywedwyd ei bod yn rhoi cyfle i fwy na 300 o arweinwyr busnes a buddsoddwyr byd-eang gwrdd ac archwilio cyfleoedd buddsoddi yng Nghymru. Ymhlith y mynychwyr, tynnodd y Tywysog William sylw at y ffordd y mae prosiectau ynni glân yng Nghymru, fel ffermydd gwynt arnofiol ar y môr yn y Môr Celtaidd, yn creu cyfleoedd newydd i fuddsoddi, creu swyddi a sicrhau ffyniant hirdymor, fel yr **adroddwyd gan y BBC**.

Roedd yr erthygl hon gan y BBC hefyd yn amlinellu'r ffaith bod y Prif Weinidog o'r farn bod cyhoeddiad diweddar San Steffan, ynghylch gorsaf bŵer niwclear newydd yn Wylfa ac ardaloedd twf deallusrwydd artifisial yng Ngogledd a De Cymru, yn adlewyrchu'r bartneriaeth rhwng gwledydd.

Cyn yr uwchgynhadledd, **cyhoeddodd y Prif Weinidog** fod cyfanswm o £16 miliwn o fuddsoddiadau newydd wedi dod i Gymru ers lansio'r Uwchgynhadledd. O ran y camau nesaf, dywedodd y Prif Weinidog ei bod yn bwysig nawr adeiladu ar y buddsoddiadau hyn i sicrhau bod y swyddi a'r manteision economaidd yn cyrraedd pob rhan o Gymru.

Y Gronfa Twf Lleol

Yn yr **Adolygiad Gwariant yn gynharach eleni**, nododd Llywodraeth y DU brif fanylion ei Chronfa Twf Lleol arfaethedig newydd, a fydd yn disodli'r **Gronfa Ffyniant Gyffredin** o fis Ebrill 2026. Ar 7 Tachwedd, **agorodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad ar ei chynlluniau ar gyfer y gronfa**.

Llywodraeth Cymru **fydd â chyfrifoldeb cyffredinol dros reoli'r Gronfa** yng Nghymru, a bydd yn atebol i Lywodraeth y DU ac i'r Senedd am ei pherfformiad o ran ei rheoli. Bydd cyllid yn cael ei ryddhau'n flynyddol gan Lywodraeth y DU, yn amodol ar broses adolygu flynyddol. Bydd hyn yn newid y broses o'r trefniadau presennol **o dan y Gronfa Ffyniant Gyffredin**, lle mae Llywodraeth y DU wedi gweithio'n uniongyrchol ag awdurdodau lleol, gan osgoi Llywodraeth Cymru.

Mae Llywodraeth y DU yn **darparu £547 miliwn i Gymru** ar gyfer y Gronfa Twf Lleol rhwng 2026-27 a 2028-29, sydd tua £182 miliwn y flwyddyn. Mae hyn yn llai na'r hyn a gafwyd o dan y Gronfa Ffyniant Gyffredin a Chronfeydd Strwythurol yr UE.

Mae Llywodraeth y DU **wedi datblygu tair thema eang ar gyfer y gronfa** - cymorth i fusnes; cymorth sgiliau a gwaith ar gyfer twf; a galluogi seilwaith twf lleol. **Amcan Llywodraeth Cymru ar gyfer y Gronfa Twf Lleol** yw "[c]efnogi twf cynhyrchiant a mynd i'r afael ag anghydraddoldebau economaidd ledled Cymru". O ran sgiliau, mae **ymgynghoriad Llywodraeth Cymru** yn nodi ei bwriad i wrthdroi'r cynnydd mewn anweithgarwch economaidd a welwyd ers 2019, ac ymateb i'r her o salwch hirdymor. Mae hefyd yn bwriadu gweithio ochr yn ochr â'r cymorth sy'n cael ei roi ar hyn o bryd gan y Ganolfan Byd Gwaith a mentrau Llywodraeth Cymru fel y Warrant i Bobl Ifanc a'r Rhaglen Cymorth Cyflogadwyedd a fydd yn dod i mewn o 2027 ymlaen, ac adeiladu ar y cymorth hwnnw.

Mae Llywodraeth Cymru **wedi cynnig bod** gan y Gronfa Twf Lleol elfennau ar gyfer Cymru gyfan, elfennau rhanbarthol ac elfennau lleol. Mae'n bwriadu gweithio gyda phartneriaid i ganfod nifer o 'ymyriadau cenedlaethol', a bydd yn asesu'r achosion busnes a gyflwynir gan y rhain, a fydd yn cael eu cynllunio a'u cyflawni gan "y sefydliad mwyaf priodol".

Bydd Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu cynllun buddsoddi ar gyfer y tair blynedd o gyllid, **gyda'r bwriad o'i gyflwyno i Lywodraeth y DU yn gynnar y flwyddyn nesaf** fel y gellir trosglwyddo cyllid i Lywodraeth Cymru.

5. Gwaith ieuenctid

Cyhoeddodd Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Bumed Senedd **ddau adroddiad am Waith Ieuenctid**, yn **2016** ac yna yn **2018**. Clywodd bryderon am effeithiolrwydd strategaeth a pholisïau Llywodraeth Cymru o ran gwaith ieuenctid.

Penododd Llywodraeth Cymru Keith Towler i gadeirio Bwrdd Gwaith Ieuenctid Dros Dro Cymru, a chyhoeddwyd ei **adroddiad terfynol, 'Mae'n bryd cyflawni dros bobl ifanc yng Nghymru'**, yn 2021.

Roedd **Rhaglen Lywodraethu 2021 i 2026** yn cynnwys ymrwymiad i wneud y canlynol:

- penodi gweinidog ar lefel Cabinet i ddatblygu a bwrw ymlaen â chynigion Bwrdd Ieuenctid Cymru; a
- deddfu ar gyfer fframwaith newydd ar gyfer gwasanaethau ieuenctid yng Nghymru.

Cynhaliodd Llywodraeth Cymru **ymgyngoriad, 'Gwaith Ieuenctid yng Nghymru: cyflawni dros bobl ifanc'**, yn 2024, a chyhoeddwyd **crynodeb o'r ymatebion** ym mis Ionawr 2025.

Ym mis Mehefin 2025, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ddatganiad yn nodi cynigion Llywodraeth Cymru ar gyfer **Corff cenedlaethol a fframwaith statudol ar gyfer gwaith ieuenctid**.

Fodd bynnag, ym mis Tachwedd 2025, **ysgrifennodd cyn Gadeirydd y Bwrdd Dros Dro, Keith Towler** at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg presennol yn cyfeirio at bryder ynghylch y cyfeiriad y mae'r gwaith yn mynd iddo erbyn hyn. Mae'n dweud

Firstly, the so called 'definition' of youth work is neither a definition or a statement that reflects the aspirations of a sustainable model of youth work delivery as set out in Time to Deliver.

Secondly, the proposal to establish a national body for youth work in Wales is welcomed by the sector but the rather top-down bureaucratic controlling body that seems to be envisaged is at odds with the offer of CWYVS and the WLGA to work with Welsh Government officials to develop a partnership model

And, if there is to be a new framework for youth work with 'Draft Directions' and 'Draft Statutory Guidance' as outlined in last year's consultation paper, with little or no amendment, I fear that would be a mistake as the proposals are unrealistic and unworkable.

6. Future generations and children's rights

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)

Mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** (y Ddeddf) yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Ei nod yw rhoi datblygu cynaliadwy wrth wraidd y broses o wneud penderfyniadau.

Mae'r Ddeddf yn sefydlu **saith nod llesiant i Gymru**, ac yn gosod dyletswydd ar **gyrff cyhoeddus**, gan gynnwys Llywodraeth Cymru, i osod a chyhoeddi amcanion llesiant i ddangos sut y byddant yn cyflawni'r nodau.

Rhaid i **gyrff cyhoeddus sy'n ddarostyngedig i'r Ddeddf** gymryd pob cam rhesymol tuag at gyflawni'r amcanion y maent yn eu gosod. Mae'r Ddeddf hefyd yn rhoi ar waith **bum dull o weithio** (hirdymor; atal; integreiddio; cydweithio a chynnwys) y mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus weithredu yn unol â nhw i ddangos eu bod wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy.

Sefydlodd y Ddeddf **Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus** ar gyfer pob ardal awdurdod lleol yng Nghymru. Mae'n ofynnol i'r Byrddau hyn gyhoeddi cynllun llesiant lleol sy'n nodi eu hamcanion a sut maent yn bwriadu eu cyflawni. Gall y Byrddau ddewis uno, neu gael eu cyfarwyddo i uno, i weithio ar y cyd neu ar sail ranbarthol. Mae 13 o Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ar hyn o bryd.

Mae'r **Rhaglen Lywodraethu** a ddiweddarwyd ym mis Mehefin 2021 yn cynnwys amcanion llesiant Llywodraeth Cymru a chyhoeddwyd **datganiad llesiant** i gyd-fynd â hi.

Sefydlodd y Ddeddf rôl Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i hyrwyddo'r egwyddor datblygu cynaliadwy, gweithredu fel gwarcheidwad ar gyfer buddiannau cenedlaethau'r dyfodol, a chefnogi'r cyrff cyhoeddus a restrir yn y Ddeddf i weithio tuag at gyflawni'r nodau llesiant. Mae'r Comisiynydd yn ymgymryd â'i swydd am gyfnod o 7 mlynedd. Dechreuodd y **Comisiynydd presennol, Derek Walker**, yn y rôl ar 1 Mawrth 2023.

Rhaid i'r Comisiynydd hefyd gyhoeddi **Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol** sy'n cynnwys asesiad o'r gwelliannau y dylai cyrff cyhoeddus eu gwneud i gyflawni'r nodau llesiant flwyddyn cyn pob etholiad Senedd ac mae'n ofynnol iddo gyhoeddi adroddiad blynyddol.

Mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol hefyd archwilio pob corff cyhoeddus o leiaf unwaith ym mhob cyfnod o bum mlynedd, ac i **adrodd ar y ffordd y mae'r Ddeddf yn cael ei gweithredu**.

Adolygiad ôl-ddeddfwriaethol o'r Ddeddf

Mae'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol yn **cynnal gwaith craffu ôl-ddeddfwriaethol ar y Ddeddf**.

Nid yw'r Pwyllgor wedi adrodd eto. Cafwyd cydnabyddiaeth mewn tystiolaeth bod natur y Ddeddf yn golygu bod angen amser arni i ymwreiddio, a rhywfaint o dystiolaeth sy'n awgrymu ei bod wedi cael effaith gadarnhaol hyd yn hyn. Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor hefyd wedi clywed tystiolaeth sy'n awgrymu bod cynnydd yn araf.

Yn ei **dystiolaeth ysgrifenedig, dywedodd Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol**:

While progress is being made, we are not on track to achieve our seven well-being goals...However, as the Auditor General has said too... there is growing awareness and understanding of the WFG Act, and as time goes on, public bodies are getting better at implementing it. Nonetheless, more action is needed.

Yn yr un modd, mae **adroddiad statudol diweddaraf** yr Archwilydd Cyffredinol yn awgrymu, er bod y Ddeddf "[yn] newid sgysiau, yn dylanwadu ar gynllunio tymor hwy, ac yn effeithio ar brosesau penderfynu ac arferion gweithio o ddydd i ddydd ar draws gwasanaethau cyhoeddus Cymru", mae enghreifftiau hefyd lle "nad yw cyrff cyhoeddus wedi rhoi rhyw lawer o ystyriaeth benodol os o gwbl i'r Ddeddf... [ac] nid yw'r Ddeddf yn llywio'r newid system gyfan a fwriadwyd".

Mae **tystiolaeth ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru** yn nodi ei barn ar gynnydd.

Adrodd ar gynnydd: goblygiadau i bobl ifanc

Cynnydd tuag at gyrraedd Dangosyddion Cenedlaethol

Mae'r Ddeddf hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru **bennu dangosyddion cenedlaethol** i fesur cynnydd tuag at gyflawni'r nodau llesiant.

Mae Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi adroddiad Llesiant Cymru yn flynyddol i olrhain cynnydd ar y dangosyddion cenedlaethol. Cyhoeddwyd **Adroddiad Llesiant Cymru 2025** ym mis Hydref. Mae'n rhoi darlun cymysg i blant a phobl ifanc.

Er bod cyfran y bobl ifanc 16 i 24 oed mewn cyflogaeth, addysg neu hyfforddiant wedi amrywio rhwng 2015 a 2023, mae'r adroddiad yn dweud bod "amcangyfrifon dros dro yn dangos bod 86.4% o bobl ifanc 16 i 24 oed mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant yn 2023, i fyny o 83.9% yn 2015". Mae hefyd yn nodi, "ymhlith pobl ifanc, mae'r ganran sydd â dau ymddygiad iach neu fwy wedi gwella ers 2017".

Fodd bynnag, mae hefyd yn nodi:

- "mai plant yw'r grŵp oedran sydd fwyaf tebygol o fod mewn tlodi incwm cymharol", gyda 31% o blant mewn tlodi incwm cymharol yn y cyfnod o dair blynedd hyd at fis Mawrth 2024, yr un fath â'r cyfnod o dair blynedd hyd at fis Mawrth 2014;
- "ar gyfer pobl ifanc, gostyngodd y sgoriau llesiant meddyliol cyfartalog ar draws y gyfres amser, gyda'r bwlch rhwng golud teuluol isel ac uchel yn cynyddu"; a
- "mae cyfranogiad plant yn y celfyddydau wedi gostwng ac mae bellach ar y lefelau a welwyd ddegawd yn ôl neu'n is na hynny".

Asesiad Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol o gynnydd

Cyhoeddodd y Comisiynydd **Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025** ym mis Ebrill, ddeng mlynedd ar ôl i'r Ddeddf ddod yn gyfraith.

O ran y dangosyddion cenedlaethol, nododd yr adroddiad fod "rhai dangosyddion wedi gwella", gan gynnwys y gyfradd gyflogaeth gyffredinol a chyfranogiad mewn chwaraeon, ond:

Mae llawer o ddangosyddion wedi gwaethygu, gan gynnwys disgwyliad oes yng Nghymru, sy'n adlewyrchu tlodi cynyddol, anghydraddoldeb, a salwch y gellir ei atal.

O ran gweithredu a phobl ifanc, nododd yr adroddiad:

Mae plant a phobl ifanc yn parhau i gael eu tangynrychioli wrth wneud penderfyniadau. O ystyried y lefelau isel o ymgysylltu ymhlith pobl ifanc, rhaid i sicrhau cyfranogiad ystyrlon fod wrth wraidd ymdrechion i wella llesiant.

Nododd hefyd mai pobl ifanc o gefndiroedd dosbarth gweithiol yng Nghymru yw'r lleiaf tebygol o fod mewn cyflogaeth yn y DU, a:

Mae gan bobl ifanc o gefndiroedd dosbarth gweithiol yng Nghymru ganlyniadau addysg a marchnad lafur gwaeth o gymharu â gweddill y DU. Dim ond 56% sy'n cyflawni cymwysterau cyfwerth â Safon Uwch, sy'n llusgo y tu ôl i'r 60-65% a welwyd yng ngwledydd eraill y DU.

Mae cyfraddau cyflogaeth ar gyfer pobl ifanc o gefndiroedd dosbarth gweithiol yng Nghymru hefyd yr isaf yn y DU, gyda dim ond 71% mewn cyflogaeth, o gymharu â 74-78% mewn gwledydd eraill.

Mae llai o brentisiaethau yn cael eu cymryd gan bobl ifanc yng Nghymru a Lloegr o gymharu â'r Alban a Gogledd Iwerddon. Dim ond 20% o brentisiaethau yng Nghymru a Lloegr sy'n cael eu cychwyn gan bobl ifanc 16-18 oed, tra yn yr Alban mae'r ffigur yn 37%, ac yng Ngogledd Iwerddon, mae'n 52%.

Mae gan fechgyn Cymru y lefelau cyfranogiad isaf mewn addysg uwch ar draws y DU.

Y Comisiynydd Plant

Dechreuodd Rocio Cifuentes ei chyfnod o saith mlynedd fel Comisiynydd Plant ym mis Ebrill 2022 ac, yn ddiweddar, cyhoeddodd ei **thrydydd Adroddiad Blynyddol** ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025.

Prif ddiben y rôl yw diogelu a hyrwyddo hawliau a llesiant plant. Mae ystod eang o hawliau wedi'u nodi yng **Nghonfensiwn y Cenedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn**, gan gynnwys diogelu, iechyd, teulu, addysg, diwylliant a hamdden.

Mae **Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011** yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi sylw dyledus i'r Confensiwn ym mhopeth maent ei wneud. Mae gan y Comisiynydd set o **bwerau cyfreithiol**, gan gynnwys adolygu effaith arfer swyddogaethau Llywodraeth Cymru a chyrff cyhoeddus eraill ar blant, gwneud sylwadau i Lywodraeth Cymru a chynorthwyo plant mewn amgylchiadau penodol.

Mae tudalennau 18-21 o adroddiad blynyddol y Comisiynydd yn rhoi rhywfaint o ddadansoddiad o'r 659 o achosion unigol o gyngor a chymorth yn y flwyddyn 2024-25. Roedd **50%** o'r achosion hyn yn ymwneud ag **Addysg ac Anghenion Dysgu Ychwanegol**. Roedd y rhain yn cynnwys materion yn ymwneud â chwynion

ysgol, mynediad at gymorth priodol, bwlio, penderfyniadau ynghylch lleoliadau, a heriau ynghylch gwaharddiadau a chludiant. Roeddent hefyd yn cynnwys pryderon ynghylch asesiadau, anghydfodau ynghylch lleoliadau, pryderon ynghylch darpariaeth, a diffyg mynediad at gymorth priodol.

Gwnaeth adroddiad y Comisiynydd **bedwar argymhelliad sy'n ymwneud ag addysg**: dau ar Gwynion Ysgol a dau ar Anghenion Dysgu Ychwanegol. Galwodd y Comisiynydd am adolygiad o lywodraethu ysgolion a **dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru yn ei hymateb ar 28 Tachwedd 2025**. Roedd Llywodraeth Cymru eisoes wedi cyhoeddi **Adolygiad o gyrff llywodraethu ysgolion** ym mis Hydref, y gwnaed argymhelliad am fater yn ymwneud ag ef wedyn yn **Adolygiad Ymarfer Plant Gwynedd**, a dderbyniwyd gan **Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg** ar 4 Tachwedd 2025, yn ymwneud ag achos y cyn-bennaeth Neil Foden.

Dywedodd y Comisiynydd **wrth y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 6 Tachwedd**:

The role of the governing body, in the case of Gwynedd, was a clear failing, and this is why the review into governing bodies is so important, because governing bodies are fundamentally there to hold headteachers, the school and the leadership of schools to account, and without an effective governing body, there is—. Well, that's what we saw—a very powerful individual who is completely unfettered by any check or balance.

Bydd yr adolygiad yn cael ei gynnal gan swyddogion Llywodraeth Cymru ac mae **disgwyl iddo gymryd chwech i naw mis** “gyda'r nod o ddarparu adroddiad i Weinidogion Cymru erbyn haf 2026”.